

C-140/22 - A

WERSJA ZANONIMIZOWANA

Sygn. akt I C 1173/20

Wpisano do rejestru Trybunału Sprawiedliwości pod numerem	1215428
Luksemburg, dnia	02.03.2022
Faks/E-mail:	25/2/22
Wpłynęło dnia:	25/2/22
Sekretarz, z upoważnienia Maria Siewierzynska administratorka	

POSTANOWIENIE

Dnia 18 stycznia 2022 roku

Sąd Rejonowy dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: Sędzia Michał Maj

po rozpoznaniu w dniu 18 stycznia 2022 roku w Warszawie na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa SM i KM

przeciwko mBank spółce akcyjnej z siedzibą w Warszawie

o zapłatę

postanawia:

I. podjąć postępowanie,

II. na podstawie art. 267 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej zwrócić się do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej o udzielenie odpowiedzi na pytanie:

czy art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich oraz zasady skuteczności i równoważności należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie wykładni sądowej przepisów krajowych, zgodnie z którą w przypadku zawarcia w umowie nieuczciwego warunku, bez którego umowa ta nie może być wykonywana:

1. umowa ta staje się trwale bezskuteczna (nieważna) z mocą wsteczną od chwili jej zawarcia dopiero po złożeniu przez konsumenta oświadczenia, że nie wyraża zgody na utrzymanie w mocy nieuczciwego warunku, jest świadomy konsekwencji nieważności umowy i wyraża zgodę na nieważność umowy,

2. bieg terminu przedawnienia roszczenia przedsiębiorcy o zwrot świadczeń nienależnych spełnionych na podstawie umowy rozpoczyna się dopiero od daty, w której konsument złożył oświadczenie wskazane w punkcie 1, nawet jeżeli

uprzednio konsument wezwał przedsiębiorcę do zapłaty, a także przedsiębiorca mógł wcześniej spodziewać się, że sformułowana przez niego umowa zawiera nieuczciwe warunki,

3. konsument może domagać się zapłaty odsetek ustawowych za opóźnienie dopiero od daty, w której złożył oświadczenie wskazane w punkcie 1, nawet jeżeli uprzednio wezwał przedsiębiorcę do zapłaty,

4. roszczenie konsumenta o zwrot świadczeń, które spełnił na podstawie nieważnej umowy kredytu (rat kredytu, opłat, prowizji i składek ubezpieczeniowych) powinno zostać obniżone o równowartość odsetek kapitałowych, które przysługiwałyby bankowi, gdyby umowa kredytu była ważna, podczas gdy bank może domagać się zwrotu świadczenia, które spełnił na podstawie tej samej nieważnej umowy kredytu (kapitału kredytu) w pełnej wysokości,

III. na podstawie art. 54 § 1 Regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości z dnia 25 września 2012 r. zwrócić się do Prezesa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej o połączenie postępowania zainicjowanego niniejszym odesłaniem prejudycjalnym z postępowaniem wszczętym na podstawie postanowienia Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 19 listopada 2021 roku, zmienionego postanowieniem z dnia 17 grudnia 2021 roku, sygnatura akt XXV C 1797/17,

IV. na podstawie art. 177 § 1 pkt 3^a k.p.c. zawiesić postępowanie do czasu udzielenia przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej odpowiedzi na powyższe pytanie prejudycjalne.

**UZASADNIENIE POSTANOWIENIA Z DNIA 18 STYCZNIA 2022 ROKU
- WNIOSEK O WYDANIE ORZECZENIA W TRYBIE PREJUDYCJALNYM**

Dnia 18 stycznia 2022 roku

1. **Sąd odsyłający.**
2. Sąd Rejonowy dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie: Przewodniczący: Sędzia Michał Maj, adres: ul. Marszałkowska 82, 00-517 Warszawa, tel.: +48 22 55 39 616, +48 22 55 39 622, +48 22 55 39 623, faks: +48 22 55 39 579, e-mail: 1c@warszawa-srodmiescie.sr.gov.pl (e-mail Wydziału I Cywilnego), XXX (e-mail sędziego – referenta sprawy).
3. **Strony w postępowaniu głównym i ich przedstawiciele.**
4. Powodowie: SM i KM (adres: XXX) reprezentowani przez adwokata AŁ (adres: XXX, telefon: XXX, faks: XXX, e-mail: XXX, strona internetowa: XXX) oraz pełnomocników substytucyjnych: radcę prawnego PS, adwokata KS i adwokata MO.
5. Pozwany: mBank spółka akcyjna z siedzibą w Warszawie (adres: XXX) reprezentowany przez adwokata MO i adwokata TG (adres: XXX, telefon: XXX, e-mail: XXX, strona internetowa: XXX).
6. **Przedmiot sporu w postępowaniu głównym i istotne okoliczności faktyczne.**
7. W pozwie wniesionym w dniu 27.04.2020 r. powodowie wnieśli o zasądzenie łącznie na ich rzecz łącznie od pozwanego kwoty 52.270 PLN z ustawowymi odsetkami za opóźnienie dnia 17.07.2019 r. do dnia zapłaty tytułem nienależnie pobranych przez pozwanego od powodów rat kapitałowo-odsetkowych w wyższej wysokości niż powinni oni zapłacić w okresie od dnia 18.08.2009 r. do dnia 18.03.2019 r. Powodowie uzasadnili to żądanie wskazując, że w zawartej przez strony umowie kredytu hipotecznego indeksowanego kursem CHF z dnia 18.02.2009 r. zostały zawarte nieuczciwe warunki – tak zwane klauzule przeliczeniowe (§ 1 ust. 3A, § 10 ust. 5 i § 12 ust 4), przez które bank pobrał od powodów raty w zawyżonej wysokości. W ramach powództwa głównego powodowie dochodzą od pozwanego zwrotu nadpłaty, czyli różnicy pomiędzy

wysokością rat faktycznie od nich pobranych, a wysokością rat należnych przy założeniu, że stron nie wiążą powyższe nieuczciwe warunki umowne.

8. Natomiast na wypadek stwierdzenia przez Sąd, że umowa kredytu nie jest możliwa do wykonania bez wskazanych nieuczciwych warunków umownych, powodowie wystąpili z powództwem ewentualnym, w którym wnieśli o ustalenie, że umowa kredytu z dnia 18.02.2009 r. jest nieważna oraz o zasądzenie na ich rzecz łącznie od pozwanego kwoty 52.270 PLN z ustawowymi odsetkami za opóźnienie dnia 17.07.2019 r. do dnia zapłaty tytułem nienależnie pobranych przez pozwanego od powodów środków w okresie od dnia 18.08.2009 r. do dnia 19.12.2011 r. w związku z nieważnością umowy kredytu.
9. Pozwany bank wniósł o oddalenie powództwa w całości i stwierdził, że zawarta przez strony umowa jest ważna i nie zawiera nieuczciwych warunków.
10. W dniu 18.02.2009 r. strony zawarły umowę nr 01102987/2009 o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych „MultiPlan” waloryzowany kursem CHF. Przedmiotem umowy było udzielenie przez pozwanego powodom kredytu na sfinansowanie kosztów budowy domu jednorodzinnego (§ 1 ust. 1 i § 1 ust. 1A). Kwota kredytu wynosiła 438.757,80 PLN (§ 1 ust. 2). Walutą waloryzacji kredytu był CHF (§ 1 ust. 3). Kwota kredytu wyrażona w walucie waloryzacji na koniec dnia 22.01.2009 r. według kursu kupna waluty z tabeli kursowej banku wyniosła 155.516,18 CHF. Kwota ta miała charakter informacyjny i nie stanowiła zobowiązania banku. Wartość kredytu wyrażona w walucie obcej w dniu uruchomienia kredytu mogła być różna od podanej (§ 1 ust. 3A). Okres kredytowania wynosił 504 miesięcy, tj. od dnia 18.02.2009 r. do dnia 17.02.2051 r. (§ 1 ust. 4). Kredyt był spłacany w równych ratach kapitałowo-odsetkowych (§ 1 ust. 5). Kredyt oprocentowany był według zmiennej stopy procentowej (§ 10 ust. 1), stanowiącej sumę stawki LIBOR 3M i stałej marży banku wynoszącej 3,60% (§ 10 ust. 2). Kredytobiorca zobowiązał się do spłaty kapitału wraz z odsetkami miesięcznie w ratach kapitałowo-odsetkowych określonych § 1 ust. 5, w terminach i kwotach zawartych w harmonogramie spłat (§ 10 ust. 1). Raty kapitałowo-odsetkowe oraz raty odsetkowe spłacane były w złotych po uprzednim ich przeliczeniu wg kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej banku obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14:50 (§ 10 ust. 5). Wcześniejsza spłata całości kredytu lub raty kapitałowo-odsetkowej a także spłata przekraczająca wysokość raty powodowała, że kwota spłaty jest przeliczana po

kursie sprzedaży CHF, z tabeli kursowej banku, obowiązującym na dzień i godzinę spłaty (§ 12 ust. 4).

11. Bank wypłacił kredytobiorcom kapitał kredytu w łącznej kwocie 438.757,86 PLN (32.757,80 PLN w dniu 26.02.2009 r., 125.000,02 PLN w dniu 6.04.2009 r., 122.000,02 PLN w dniu 29.06.2009 r., 124.000,01 PLN w dniu 12.10.2009 r., 35.000,01 PLN w dniu 19.10.2010 r.). Wszystkie środki zostały wypłacone przez bank w walucie PLN, żadna część środków nie została wypłacona przez bank w walucie CHF.
12. Również powodowie wpłacali wszystkie raty kredytu w walucie PLN. Suma tych rat wyniosła 321.633,59 PLN w okresie od dnia 20.04.2009 r. do dnia 18.03.2019 r. (w tym: 52.422,07 PLN w okresie od dnia 18.08.2009 r. do dnia 19.12.2011 r. i 320.495,10 PLN w okresie od dnia 18.08.2009 r. do dnia 18.03.2019 r.). Natomiast gdyby przyjąć, że stron nie wiązały § 1 ust. 3A, § 10 ust. 5 i § 12 ust 4 umowy kredytu przy jednoczesnym obowiązywaniu pozostałych postanowień umowy, suma rat kredytu wyniosłaby o 52.268,06 PLN mniej w okresie od dnia 18.08.2009 r. do dnia 18.03.2019 r.).
13. W dniu 4.07.2019 r. powodowie złożyli pozwanemu bankowi reklamację, domagając się w terminie 30 dni zwrotu nienależnie pobranych rat kredytu w związku z nieważnością umowy kredytu w kwocie 242.238,61 PLN, a w razie braku podstaw do uznania tej umowy za nieważną – zwrotu kwoty 52.298,92 PLN tytułem zwrotu nadpłaconej części rat kapitałowo-odsetkowych pobranych przez bank w okresie od dnia 20.07.2009 r. do dnia 18.03.2019 r.
14. Pismem z dnia 16.07.2019 r. bank odpowiedział na powyższą reklamację, wskazując, że umowa kredytu zawarta przez strony jest zgodna z prawem, ważna i nie zawiera niedozwolonych postanowień umownych.
15. W dniu 31.07.2019 r. powodowie wnieśli do Sądu Rejonowego dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie wniosek o zavezwanie do próby ugodowej, domagając się od pozwanego banku zapłaty kwoty 242.238,61 PLN z tytułu nienależnie pobranych świadczeń na podstawie nieważnej umowy kredytu, ewentualnie kwoty 52.281,02 PLN tytułem zwrotu nadpłaconej części rat kapitałowo-odsetkowych pobranych przez bank w okresie od dnia 18.08.2009 r. do dnia 18.03.2019 r. Sprawa ta została zarejestrowana pod sygnaturą akt VI Co 1922/19. Odpis powyższego wniosku został doręczony bankowi w dniu 9.09.2019 r. W dniu 4.12.2019 r. bank wniósł odpowiedź na wniosek,

wskazując, że nie widzi możliwości zawarcia ugody. W dniu 13.12.2019 r. odbyło się posiedzenie jawne, na które stawił się pełnomocnik powodów, podtrzymując wniosek, natomiast w imieniu banku nie stawił się nikt, wobec czego Sąd stwierdził, że do zawarcia ugody nie doszło i zarządził uznać sprawę o zawezwanie do próby ugodowej za zakończoną.

16. W pisemnym oświadczeniu z dnia 10.08.2020 r. powodowie wskazali, że wyrażają zgodę na uznanie umowy kredytu za nieważną w całości, uznają nieważność umowy kredytu za korzystną dla siebie i akceptują skutki nieważności umowy, w tym skutki finansowe. Powodowie stwierdzili, że rozumieją, że na skutek uznania umowy za nieważną w całości obie strony będą zobowiązane do zwrotu sobie nawzajem świadczeń spełnionych w wyniku wykonania tej umowy i godzą się na to. Jednocześnie powodowie oświadczyli, że zdają sobie sprawę z tego, że pozwany bank może formułować przeciwko nim roszczenia z tytułu bezumownego korzystania z kapitału.

17. Na rozprawie w dniu 27.10.2020 r. Sąd pouczył powodów o skutkach nieważności umowy kredytu, którzy następnie stwierdzili, że rozumieją skutki nieważności tej umowy i zgadzają się na uznanie, że umowa jest nieważna.

18. Właściwe przepisy prawne.

19. Przepisy polskie.

20. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.

21. Władze publiczne chronią konsumentów, użytkowników i najemców przed działaniami zagrażającymi ich zdrowiu, prywatności i bezpieczeństwu oraz przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi. Zakres tej ochrony określa ustawa (art. 76).

22. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 16, poz. 93, ze zm.), dalej: k.c.

23. Nie można czynić ze swego prawa użytku, który by był sprzeczny ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub z zasadami współżycia społecznego. Takie działanie lub zaniechanie uprawnionego nie jest uważane za wykonywanie prawa i nie korzysta z ochrony (art. 5).

24. Ważność umowy, która została zawarta przez osobę ograniczoną w zdolności do czynności prawnych bez wymaganej zgody przedstawiciela ustawowego, zależy od potwierdzenia umowy przez tego przedstawiciela (art. 18 § 1).

25. Osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych może sama potwierdzić umowę po uzyskaniu pełnej zdolności do czynności prawnych (art. 18 § 2).
26. Strona, która zawarła umowę z osobą ograniczoną w zdolności do czynności prawnych, nie może powoływać się na brak zgody jej przedstawiciela ustawowego. Może jednak wyznaczyć temu przedstawicielowi odpowiedni termin do potwierdzenia umowy; staje się wolna po bezskutecznym upływie wyznaczonego terminu (art. 18 § 3).
27. Za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową (art. 22¹).
28. Jeżeli zawierający umowę jako organ osoby prawnej nie ma umocowania albo przekroczy jego zakres, ważność umowy zależy od jej potwierdzenia przez osobę prawną, w której imieniu umowa została zawarta (art. 39 § 1).
29. Druga strona może wyznaczyć osobie prawnej, w której imieniu umowa została zawarta, odpowiedni termin do potwierdzenia umowy; staje się wolna po bezskutecznym upływie wyznaczonego terminu (art. 39 § 2).
30. Przedsiębiorcą jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna, o której mowa w art. 33¹ § 1, prowadząca we własnym imieniu działalność gospodarczą lub zawodową (art. 43¹).
31. Czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy jest nieważna, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy (art. 58 § 1).
32. Nieważna jest czynność prawna sprzeczna z zasadami współżycia społecznego (art. 58 § 2).
33. Jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czynności prawnej, czynność pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana (art. 58 § 3).
34. Z zastrzeżeniem wyjątków w ustawie przewidzianych, wola osoby dokonującej czynności prawnej może być wyrażona przez każde zachowanie się tej osoby, które ujawnia jej wolę w sposób dostateczny, w tym również przez ujawnienie tej woli w postaci elektronicznej (oświadczenie woli) (art. 60 k.c.).

35. Oświadczenie woli, które ma być złożone innej osobie, jest złożone z chwilą, gdy doszło do niej w taki sposób, że mogła zapoznać się z jego treścią. Odwołanie takiego oświadczenia jest skuteczne, jeżeli doszło jednocześnie z tym oświadczeniem lub wcześniej (art. 61 § 1).
36. Jeżeli do dokonania czynności prawnej potrzebna jest zgoda osoby trzeciej, osoba ta może wyrazić zgodę także przed złożeniem oświadczenia przez osoby dokonywające czynności albo po jego złożeniu. Zgoda wyrażona po złożeniu oświadczenia ma moc wsteczną od jego daty (art. 63 § 1).
37. Oświadczenie woli należy tak tłumaczyć, jak tego wymagają ze względu na okoliczności, w których złożone zostało, zasady współżycia społecznego oraz ustalone zwyczaje (art. 65 § 1).
38. Jeżeli zawierający umowę jako pełnomocnik nie ma umocowania albo przekroczy jego zakres, ważność umowy zależy od jej potwierdzenia przez osobę, w której imieniu umowa została zawarta (art. 103 § 1).
39. Druga strona może wyznaczyć osobie, w której imieniu umowa została zawarta, odpowiedni termin do potwierdzenia umowy; staje się wolna po bezskutecznym upływie wyznaczonego terminu (art. 103 § 2).
40. Z zastrzeżeniem wyjątków w ustawie przewidzianych, roszczenia majątkowe ulegają przedawnieniu (art. 117 § 1).
41. Po upływie terminu przedawnienia ten, przeciwko komu przysługuje roszczenie, może uchylić się od jego zaspokojenia, chyba że zrzeka się korzystania z zarzutu przedawnienia. Jednakże zrzeczenie się zarzutu przedawnienia przed upływem terminu jest nieważne (art. 117 § 2).
42. W wyjątkowych przypadkach sąd może, po rozważeniu interesów stron, nie uwzględnić upływu terminu przedawnienia roszczenia przysługującego przeciwko konsumentowi, jeżeli wymagają tego względy słuszności (art. 117¹ § 1).
43. Korzystając z uprawnienia, o którym mowa w § 1, sąd powinien rozważyć w szczególności: 1) długość terminu przedawnienia; 2) długość okresu od upływu terminu przedawnienia do chwili dochodzenia roszczenia; 3) charakter okoliczności, które spowodowały niedochodzenie roszczenia przez uprawnionego, w tym wpływ zachowania zobowiązanego na opóźnienie uprawnionego w dochodzeniu roszczenia (art. 117¹ § 2).

44. Jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, termin przedawnienia wynosi lat dziesięć, a dla roszczeń o świadczenia okresowe oraz roszczeń związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej - trzy lata (art. 118 w brzmieniu obowiązującym do dnia 8.07.2018 r.).
45. Jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, termin przedawnienia wynosi sześć lat, a dla roszczeń o świadczenia okresowe oraz roszczeń związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej - trzy lata. Jednakże koniec terminu przedawnienia przypada na ostatni dzień roku kalendarzowego, chyba że termin przedawnienia jest krótszy niż dwa lata (art. 118 w brzmieniu obowiązującym od dnia 9.07.2018 r.).
46. Bieg przedawnienia rozpoczyna się od dnia, w którym roszczenie stało się wymagalne. Jeżeli wymagalność roszczenia zależy od podjęcia określonej czynności przez uprawnionego, bieg terminu rozpoczyna się od dnia, w którym roszczenie stałoby się wymagalne, gdyby uprawniony podjął czynność w najwcześniejszym możliwym terminie (art. 120 § 1).
47. Strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego (art. 353¹).
48. Odsetki od sumy pieniężnej należą się tylko wtedy, gdy to wynika z czynności prawnej albo z ustawy, z orzeczenia sądu lub z decyzji innego właściwego organu (art. 359 § 1).
49. Jeżeli wysokość odsetek nie jest w inny sposób określona, należą się odsetki ustawowe w wysokości równej sumie stopy referencyjnej Narodowego Banku Polskiego i 3,5 punktów procentowych (art. 359 § 2).
50. Postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (art. 385¹ § 1).
51. Jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie (art. 385¹ § 2).
52. Niezgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do

- postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (art. 385¹ § 3).
53. Ciężar dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie, spoczywa na tym, kto się na to powołuje (art. 385¹ § 4).
54. Oceny zgodności postanowienia umowy z dobrymi obyczajami dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy, biorąc pod uwagę jej treść, okoliczności zawarcia oraz uwzględniając umowy pozostające w związku z umową obejmującą postanowienie będące przedmiotem oceny (art. 385²).
55. Kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości (art. 405).
56. Przepisy artykułów poprzedzających stosuje się w szczególności do świadczenia nienależnego (art. 410 § 1).
57. Świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia (art. 410 § 2).
58. Jeżeli termin spełnienia świadczenia nie jest oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania, świadczenie powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania (art. 455).
59. Jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi (art. 481 § 1).
60. Jeżeli stopa odsetek za opóźnienie nie była oznaczona, należą się odsetki ustawowe za opóźnienie w wysokości równej sumie stopy referencyjnej Narodowego Banku Polskiego i 5,5 punktów procentowych. Jednakże gdy wierzycielność jest oprocentowana według stopy wyższej, wierzyciel może żądać odsetek za opóźnienie według tej wyższej stopy (art. 481 § 2).
61. Minister Sprawiedliwości ogłasza, w drodze obwieszczenia, w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”, wysokość odsetek ustawowych za opóźnienie (art. 481 § 2⁴).

62. **Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. Nr 9, poz. 59, ze zm.), dalej: k.r.o.**
63. Ważność umowy, która została zawarta przez jednego z małżonków bez wymaganej zgody drugiego, zależy od potwierdzenia umowy przez drugiego małżonka (art. 37 § 2).
64. Druga strona może wyznaczyć małżonkowi, którego zgoda jest wymagana, odpowiedni termin do potwierdzenia umowy; staje się wolna po bezskutecznym upływie wyznaczonego terminu (art. 37 § 3).
65. **Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (Dz.U. Nr 140, poz. 939, ze zm.).**
66. Przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu (art. 69 ust. 1).
67. Umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności: 1) strony umowy, 2) kwotę i walutę kredytu, 3) cel, na który kredyt został udzielony, 4) zasady i termin spłaty kredytu, 5) wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany, 6) sposób zabezpieczenia spłaty kredytu, 7) zakres uprawnień banku związanych z kontrolą wykorzystania i spłaty kredytu, 8) terminy i sposób postawienia do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych, 9) wysokość prowizji, jeżeli umowa ją przewiduje, 10) warunki dokonywania zmian i rozwiązania umowy (art. 69 ust. 2 w brzmieniu obowiązującym w dniu zawarcia umowy kredytu).
68. **Przepisy Unii Europejskiej.**
69. **Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.**
70. Dążąc do popierania interesów konsumentów i zapewnienia wysokiego poziomu ochrony konsumentów, Unia przyczynia się do ochrony zdrowia, bezpieczeństwa i interesów gospodarczych konsumentów, jak również wspierania ich prawa do informacji, edukacji i organizowania się w celu zachowania ich interesów (art. 169 ust. 1).
71. **Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej.**
72. Zapewnia się wysoki poziom ochrony konsumentów w politykach Unii (art. 38).

73. Dyrektywa Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. 1993, L 95, s. 29 - wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 15, t. 2, s. 288), dalej: dyrektywa 93/13.
74. Obowiązkiem Państw Członkowskich jest zapewnienie, aby umowy zawierane z konsumentami nie zawierały nieuczciwych warunków (motyw czwarty).
75. Państwa Członkowskie powinny zapewnić, aby nieuczciwe warunki nie były zamieszczane w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami oraz, jeżeli jednak takie warunki zostają w nich zawarte, aby nie były one wiążące dla konsumenta, oraz zagwarantować, żeby umowa obowiązywała strony zgodnie z zawartymi w niej postanowieniami, pod warunkiem że po wyłączeniu z umowy nieuczciwych warunków może ona nadal obowiązywać (motyw dwudziesty pierwszy).
76. Sądy i organy administracyjne Państw Członkowskich muszą mieć do swojej dyspozycji stosowne i skuteczne środki zapobiegające dalszemu stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (motyw dwudziesty czwarty).
77. Warunki umowy, które nie były indywidualnie negocjowane, uznaje się za nieuczciwe, jeśli stojąc w sprzeczności z wymogami dobrej wiary, powodują znaczącą nierównowagę wynikających z umowy praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta (art. 3 ust. 1).
78. Państwa Członkowskie stanowią, że na mocy prawa krajowego nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami nie będą wiążące dla konsumenta, a umowa w pozostałej części będzie nadal obowiązywała strony, jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków (art. 6 ust. 1).
79. Zarówno w interesie konsumentów, jak i konkurentów Państwa Członkowskie zapewnią stosowne i skuteczne środki mające na celu zapobieganie dalszemu stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami (art. 7 ust. 1).
80. **Uzasadnienie odesłania.**
81. Potrzeba zadania niniejszego pytania prejudycjalnego powstała w związku z koniecznością dokonania wykładni prawa unijnego celem prawidłowego zastosowania przepisów prawa krajowego.

82. Sąd odsyłający w niniejszej sprawie ustalił, że zawierając umowę kredytu z dnia 18.02.2009 r. powodowie byli konsumentami (art. 2 lit. b dyrektywy 93/13 implementowany przez art. 22¹ k.c.), a pozwany bank był przedsiębiorcą (art. 2 lit. b dyrektywy 93/13 implementowany przez art. 43¹ k.c.). Ponadto Sąd odsyłający stwierdził, że zarówno postanowienia umowy kredytu przewidujące, że kredyt jest indeksowany do waluty obcej (§ 1 ust. 3), jak i upoważniające bank do ustalania kursu tej waluty obcej (§ 1 ust. 3A, § 10 ust. 5 i § 12 ust. 4) nie były indywidualnie negocjowane (art. 3 ust. 2 dyrektywy 93/13 implementowany przez art. 385¹ § 3 i 4 k.c.). Jednocześnie żadne z powyższych postanowień umownych nie odzwierciedla obowiązujących przepisów ustawowych lub wykonawczych (art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13). Ponadto zdaniem Sądu odsyłającego każde z powyższych postanowień umownych określa główny przedmiot umowy, lecz zarazem nie zostało wyrażone prostym i zrozumiałym językiem (art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 implementowany przez art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c.). W końcu Sąd odsyłający stwierdził, że § 1 ust. 3, § 1 ust. 3A, § 10 ust. 5 i § 12 ust. 4 umowy kredytu z dnia 18.02.2009 r. stoją w sprzeczności z wymogami dobrej wiary i powodują znaczącą nierównowagę wynikających z umowy praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta, przez co Sąd odsyłający uznaje wszystkie te warunki umowy za nieuczciwe (art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13 (art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13 implementowany przez art. 385¹ § 1 zd. 1 k.c.)). W konsekwencji wszystkie powyższe warunki umowy nie wiążą konsumentów, zarazem jednak nie jest możliwe, aby umowa kredytu w pozostałej części nadal obowiązywała strony po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków (art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 implementowany przez art. 385¹ § 1 zd. 1 k.c.)). Jednocześnie w niniejszym wypadku nie istnieje możliwość uzupełniającego zastosowania przepisu prawa krajowego (w tym zwłaszcza art. 358 § 2 k.c.), a ponadto brak związania konsumentów całą umową kredytu nie jest dla nich niekorzystny, zwłaszcza że wyrazili oni zgodę na niezwiązanie ich całą umową kredytu, w tym na stwierdzenie nieważności tej umowy.
83. Podsumowując, Sąd odsyłający uznaje wskazane warunki umowy za nieuczciwe i wobec tego niewiążące konsumentów. Ta ocena nie podlega żadnej dyskusji, a postanowienia o analogicznej bądź wręcz identycznej treści

są w orzecznictwie krajowym uznawane za nieuczciwe.¹ Ponadto w najnowszym orzecznictwie sądów krajowych przyjmuje się również, że umowa kredytu powiązanego z walutą obcą nie może obowiązywać po wyłączeniu z niej warunków umownych takich jak wyżej przytoczone,² co jest zresztą zgodne

---

¹ *vide*:

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22.01.2016 r., I GSK 1049/14,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8.09.2016 r., II CSK 750/15,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1.03.2017 r., IV CSK 285/16,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14.07.2017 r., II CSK 803/16,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24.10.2018 r., II CSK 632/17,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13.12.2018 r., V CSK 559/17,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27.02.2019 r., II CSK 19/18,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4.04.2019 r., III CSK 159/17,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9.05.2019 r., I CSK 242/18,
- postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18.09.2019 r., V CSK 152/19,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29.10.2019 r., IV CSK 309/18,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7.11.2019 r., IV CSK 13/19,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27.11.2019 r., II CSK 483/18,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11.12.2019 r., V CSK 382/18,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30.09.2020 r., I CSK 556/18,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2.06.2021 r., I CSKP 55/21,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27.07.2021 r., V CSKP 49/21,

² *vide*:

- wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 13.11.2019 r., I ACa 268/18,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 13.11.2019 r., I ACa 674/18,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 19.11.2019 r., I ACa 265/19,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 28.11.2019 r., I ACa 222/19,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 28.11.2019 r., V ACa 490/18,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 4.12.2019 r., I ACa 442/18,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 4.12.2019 r., I ACa 66/19,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 18.12.2019 r., I ACa 86/19,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 30.12.2019 r., I ACa 697/18,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 15.01.2020 r., I ACa 603/18,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 15.01.2020 r., I ACa 104/19,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 22.01.2020 r., I ACa 473/18,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 29.01.2020 r., I ACa 67/19,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 18.02.2020 r., I ACa 565/18,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 6.03.2020 r., I ACa 367/19,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 3.04.2020 r., VI ACa 22/19,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 20.05.2020 r., I ACa 581/19,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 28.05.2020 r., I ACa 397/18,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 4.06.2020 r., I ACa 406/18,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 16.06.2020 r., I ACa 540/19,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 29.06.2020 r., V ACa 291/19,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 30.06.2020 r., VI ACa 52/19,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 8.07.2020 r., I ACa 52/18,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 8.07.2020 r., I ACa 397/19,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 14.07.2020 r., VI ACa 501/19,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 4.08.2020 r., I ACa 1124/17,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 13.08.2020 r., VI ACa 315/19,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 4.09.2020 r., V ACa 44/19,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 8.09.2020 r., VI ACa 182/19,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 30.09.2020 r., VI ACa 406/19,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 22.10.2020 r., I ACa 709/19,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 26.10.2020 r., I ACa 215/20,

z orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości,³ a Sąd odsyłający przyłącza się do tej oceny. Tym samym niniejsze pytanie prejudycjalne dotyczy tylko i wyłącznie skutków prawnych, jakie przewidują przepisy dyrektywy 93/13, w razie uznania za nieuczciwe warunków umownych, po których wyłączeniu umowa nie może obowiązywać stron.

84. Trybunał Sprawiedliwości w swoim dotychczasowym orzecznictwie wskazuje, że zgodnie z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13, nieuczciwe warunki umowne nie wiążą konsumentów. Przepis ten ma charakter bezwzględnie obowiązujący.⁴

-
- wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 3.11.2020 r., VI ACa 656/19,
  - wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 4.11.2020 r., I ACa 198/20,
  - wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 24.11.2020 r., I ACa 522/18,
  - wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 25.11.2020 r., VI ACa 779/19,
  - wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 21.12.2020 r., VI ACa 65/20,
  - wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 22.12.2020 r., V ACa 468/20,
  - wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 25.03.2021 r., I ACa 608/20,
  - wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 13.05.2021 r., I ACa 104/21,
  - wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 26.05.2021 r., I ACa 165/21,
  - wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 10.06.2021 r., I ACa 173/21,
  - wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 10.06.2021 r., I ACa 185/21.

³ *vide*:

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 14.03.2019 r., C-118/17, Dunai, pkt 52,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3.10.2019 r., C-260/18, Dziubak, pkt 44,

⁴ *vide*:

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 26.10.2006 r., C-168/05, Mostaza Claro, pkt 36,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 4.06.2009 r., C-243/08, Pannon GSM, pkt 25,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 9.11.2010 r., C-137/08, VB Pénzügyi Lízing, pkt 47,
- postanowienie Trybunału Sprawiedliwości z dnia 16.11.2010 r. C-76/10, Pohotovost', pkt 38,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 15.03.2012 r., C-453/10, Pereničovà i Perenič, pkt 28,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 26.04.2012 r., C-472/10, Invitel, pkt 34,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 14.06.2012 r., C-618/10, Banco Español de Crédito, pkt 40, 63,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21.02.2013 r., C-472/11, Banif Plus Bank, pkt 20,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 14.03.2013 r., C-415/11, Aziz, pkt 45,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 30.05.2013 r., C-397/11, Jőrös, pkt 25,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 30.05.2013 r., C-488/11, Asbeek Brusse i de Man Garabito, pkt 38, 43,
- postanowienie Trybunału Sprawiedliwości z dnia 14.11.2013 r., C-537/12, Banco Popular Español, pkt 40,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 30.04.2014 r., C-280/13, Barclays Bank, pkt 33,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 17.07.2014 r., C-169/14, Sánchez Morcillo i Abril García, pkt 23,
- postanowienie Trybunału Sprawiedliwości z dnia 16.07.2015 r., C-539/14, Sánchez Morcillo i Abril García, pkt 25,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3.09.2015 r., C-110/14, Costea, pkt 19,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 1.10.2015 r., C-32/14, ERSTE Bank Hungary, pkt 40,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 29.10.2015 r., C-8/14, BBVA, pkt 20,
- postanowienie Trybunału Sprawiedliwości z dnia 26.10.2016 r., C-568/14 - C-570/14, Fernández Oliva, pkt 23,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21.12.2016 r., C-119/15, Biuro podróży Partner, pkt 29,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21.12.2016 r., C-154/15, C-307/15 i C-308/15, Gutiérrez Naranjo, pkt 53-55,

85. Sądy krajowe są przy tym zobowiązane do stwierdzenia z urzędu (bez oczekiwania na podjęcie przez konsumenta określonych działań), że umowa zawiera nieuczciwy warunek.⁵

-
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 26.01.2017 r., C-421/14, Banco Primus, pkt 41,
  - wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 17.05.2018 r., C-147/16, Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen, pkt 27, 34,
  - wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 19.09.2018 r., C-109/17, Bankia, pkt 37-38,
  - wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 11.03.2020 r., C-511/17, Lintner, pkt 24,

⁵ *vide*:

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 27.06.2000 r., C-240/98 - C-244/98, Océano Grupo Editorial i Salvat Editores, pkt 26, 29,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 26.10.2006 r., C-168/06, Mostaza Claro, pkt 27-30, 38-39
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 4.06.2009 r., C 243/08, Pannon GSM, pkt 23-24, 31-32, 35,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 9.11.2010 r., C 137/08, VB Pénzügyi Lizing, pkt 49, 56,
- postanowienie Trybunału Sprawiedliwości z dnia 16.11.2010 r. C 76/10, Pohotovost', pkt 40-43,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 26.04.2012 r., C-472/10, Invitel, pkt 41,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 14.06.2012 r., C-618/10, Banco Español de Crédito, pkt 42-43,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21.02.2013 r., C 472/11, Banif Plus Bank, pkt 22-24,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 14.03.2013 r., C-415/11, Aziz, pkt 46-48,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 30.05.2013 r., C-488/11, Asbeek Brusse i de Man Garabito, pkt 40-41, 45, 46, 53,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 30.05.2013 r., C-397/11, Jörös, pkt 27-28,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 27.02.2014 r., C-470/12, Pohotovost', pkt 41,
- postanowienie Trybunału Sprawiedliwości z dnia 14.11.2013 r., C-537/12, Banco Popular Español, pkt 41-42,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 30.04.2014 r., C 280/13, Barclays Bank, pkt 35,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 9.07.2015 r., C-348/14, Bucura, pkt 67,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 17.07.2014 r., C-169/14, Sánchez Morcillo i Abril García, pkt 24,
- postanowienie Trybunału Sprawiedliwości z dnia 16.07.2015 r., C-539/14, Sánchez Morcillo i Abril García, pkt 27,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 1.10.2015 r., C-32/14, ERSTE Bank Hungary, pkt 41,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 18.02.2016 r., C-49/14, Finanmadrid EFC, pkt 36, 46,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 14.04.2016 r., C-381/14 i C-385/14, Sales Sinués i Drame Ba, pkt 24,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21.04.2016 r., C 377/14, Radlinger i Radlingerová, pkt 52,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 28.07.2016 r., C-168/15, Tomášová, pkt 28-32,
- postanowienie Trybunału Sprawiedliwości z dnia 26.10.2016 r., C-568/14 - C-570/14, Fernández Oliva, pkt 24,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 26.01.2017 r., C-421/14, Banco Primus, pkt 43,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 17.05.2018 r., C-147/16, Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen, pkt 29, 37,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 13.09.2018 r., C 176/17, Profi Credit Polska, pkt 42,
- postanowienie Trybunału Sprawiedliwości z dnia 28.11.2018 r., C-632/17, PKO Bank Polski, pkt 36,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3.04.2019 r., C-266/18, Aqua Med, pkt 27, 52,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 19.09.2018 r., C-109/17, Bankia, pkt 38,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 20.09.2018 r., C-511/17, OTP Bank i OTP Faktoring, pkt 87, 90-91,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 7.11.2019 r., C 419/18 i C 483/18, Profi Credit Polska, pkt 64, 66, 77,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 19.12.2019 r., C-453/18 i C-494/18, Bondora, pkt 43,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 11.03.2020 r., C-511/17, Lintner, pkt 26-27, 36-38, 44,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 4.06.2020 r., C-495/19, Kancelaria Medius, pkt 37-38, 51-52,
- postanowienie Trybunału Sprawiedliwości z dnia 26.11.2020 r., C-807/19, DSK Bank i FrontEx International, pkt 43, 47, 51-54,

86. W szczególności sąd ma obowiązek poinformować strony postępowania o tym, że umowa zawiera nieuczciwy warunek⁶ i w sposób obiektywny oraz wyczerpujący wskazać konsekwencje prawne, jakie może pociągnąć za sobą usunięcie nieuczciwego warunku, w tym zwłaszcza nieważność całej umowy i wynikające z tego roszczenia restytucyjne.⁷

87. Ponadto pełna skuteczność ochrony przewidzianej przez dyrektywę wymaga, aby sąd krajowy, który z urzędu stwierdza nieważność warunku umownego, mógł wyciągnąć wszystkie skutki z tego stwierdzenia, bez czekania na to, że konsument poinformowany o jego prawach złoży oświadczenie, domagając się stwierdzenia nieważności rzeczzonego warunku.⁸

88. Natomiast konsument, po poinformowaniu o tym, że umowa zawiera nieuczciwy warunek, może wyrazić dobrowolną i świadomą zgodę na ten warunek i w ten sposób przywrócić mu moc obowiązującą (wynika to z tego, że dyrektywa 93/13 nie zmierza tak daleko, by system ochrony przed stosowaniem przez przedsiębiorców nieuczciwych warunków umów – który ustanawia ona na rzecz konsumentów – czynić obowiązkowym, a w konsekwencji w wypadku gdy konsument woli nie powoływać się na ten system ochrony, system ten nie jest stosowany).⁹

- postanowienie Trybunału Sprawiedliwości z dnia 10.06.2021 r., C-198/20, X Bank, pkt 29,

⁶ *vide*

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21.02.2013 r., C 472/11, Banif Plus Bank, pkt 29-36,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 30.05.2013 r., C-488/11, Asbeek Brusse i de Man Garabito, pkt 52-53,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 7.11.2019 r., C 419/18 i C 483/18, Profi Credit Polska, pkt 70,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 11.03.2020 r., C-511/17, Lintner, pkt 42,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 29.04.2021 r., C-19/20, Bank BPH, pkt 93,

⁷ *vide* wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 29.04.2021 r., C-19/20, Bank BPH, pkt 96-99,

⁸ *vide*:

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21.02.2013 r., C 472/11, Banif Plus Bank, pkt 28, 36,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 30.05.2013 r., C-397/11, Jörös, pkt 42, 48,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 30.05.2013 r., C-488/11, Asbeek Brusse i de Man Garabito, pkt 50,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 1.10.2015 r., C-32/14, ERSTE Bank Hungary, pkt 49,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21.12.2016 r., Gutiérrez Naranjo, C-154/15, C-307/15 i C-308/15, pkt 59,

⁹ *vide*:

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 4.06.2009 r., C 243/08, Pannon GSM, pkt 33,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 14.06.2012 r., C-618/10, Banco Español de Crédito, pkt 63,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21.02.2013 r., C 472/11, Banif Plus Bank, pkt 27,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 14.04.2016 r., C-381/14 i C-385/14, Sales Sinués i Drame Ba, pkt 25,

89. Natomiast w wypadku braku udzielenia takiej zgody przez konsumenta, warunek umowy uznany za nieuczciwy należy co do zasady uznać za nigdy nieistniejący, w związku z czym nie może on wywoływać skutków wobec konsumenta, co skutkuje przywróceniem sytuacji prawnej i faktycznej, w jakiej konsument znalazłby się w przypadku braku tego warunku.¹⁰

90. Powyższe wiąże się z odpowiednim skutkiem restytucyjnym dotyczącym kwot zapłaconych na podstawie nieuczciwego warunku.¹¹

-
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3.10.2019 r., C-260/18, Dziubak, pkt 53-55,
  - wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 11.03.2020 r., C-511/17, Lintner, pkt 43,
  - wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 9.07.2020 r., C-452/18, Ibercaja Banco, pkt 25,
  - wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 29.04.2021 r., C-19/20, Bank BPH, pkt 46-47, 94-95,

¹⁰ *vide*,

- postanowienie Trybunału Sprawiedliwości z dnia 16.11.2010 r., C 76/10, Pohotovost', pkt 62,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 15.03.2012 r., C-453/10, Pereničová i Perenič, pkt 30,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 26.04.2012 r., C-472/10, Invitel, pkt 42,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21.02.2013 r., C 472/11, Banif Plus Bank, pkt 27,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 30.05.2013 r., C-397/11, Jörös, pkt 51, 53,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 30.05.2013 r., C-488/11, Asbeek Brusse i de Man Garabito, pkt 49,
- postanowienie Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3.04.2014 r., C 342/13, Sebestyén, pkt 35,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21.01.2015 r., C-482/13, C-484/13, C-485/13 i C-487/13, Unicaja Banco i Caixabank, pkt 28,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21.04.2016 r., C 377/14, Radlinger i Radlingerová, pkt 97,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21.12.2016 r., C-154/15, C-307/15 i C-308/15, Gutiérrez Naranjo, pkt 61,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 7.08.2018 r., C-96/16 i C-94/17, Banco Santander i Escobedo Cortés, pkt 73,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 13.09.2018 r., C 176/17, Profi Credit Polska, pkt 41,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 14.03.2019 r., C-118/17, Dunai, pkt 41,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 26.03.2019 r., C 70/17 i C 179/17, Abanca Corporación Bancaria i Bankia, pkt 52,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 7.11.2019 r., C 419/18 i C 483/18, Profi Credit Polska, pkt 47,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 7.11.2019 r., C-349/18 do C-351/18, Kanyebe, pkt 66,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3.03.2020 r., C 125/18, Gómez del Moral Guasch, pkt 58,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 9.07.2020 r., C-452/18, Ibercaja Banco, pkt 23,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 9.07.2020 r., C-698/18 i C-699/18, Raiffeisen Bank i BRD Groupe Société Générale, pkt 53-54,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 16.07.2020 r., C-224/19 i C-259/19, Caixabank, pkt 50-52,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 25.11.2020 r., C-269/19, Banca B., pkt 29, 43,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 27.01.2021 r., C-229/19 i C-289/19, Dexia Nederland, pkt 62,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 29.04.2021 r., C-19/20, Bank BPH, pkt 43-44, 50, 84,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 10.06.2021 r., C-776/19 - C-782/19, BNP Paribas Personal Finance, pkt 36-37,

¹¹ *vide*:

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21.12.2016 r., C 154/15, C 307/15 i C 308/15, Gutiérrez Naranjo, pkt 62-63, 66,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 9.07.2021 r., C 698/18 i C 699/18, Raiffeisen Bank i BRD Groupe Société Générale, pkt 54,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 16.07.2020 r., C-224/19 i C-259/19, Caixabank, pkt 53,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 29.04.2021 r., C-19/20, Bank BPH, pkt 51,

91. Wspomniany skutek restytucyjny obejmujący zobowiązanie do zwrotu kwot nienależnie zapłaconych na podstawie nieuczciwego warunku nie może być jednak ograniczony w czasie jedynie do kwot zapłaconych po ogłoszeniu orzeczenia, w którym sąd stwierdził nieuczciwy charakter tego warunku, ponieważ taka ochrona jest niekompletna i niewystarczająca oraz nie stanowi ani adekwatnego, ani skutecznego środka służącego zaprzestaniu stosowania takiego rodzaju warunków.¹²

92. Nieuczciwy warunek nie wiąże w całości, a nie tylko w części, w której jest nieuczciwy.¹³

93. Co do zasady nie jest również możliwe, aby sąd zmienił treść nieuczciwego warunku¹⁴ ani by dokonał wykładni tego warunku w celu złagodzenia jego nieuczciwego charakteru.¹⁵ Natomiast sąd może zastąpić nieuczciwy warunek

---

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 10.06.2021 r., C-776/19 - C-782/19, BNP Paribas Personal Finance, pkt 37,

¹² *vide* wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21.12.2016 r., C-154/15, C-307/15 i C-308/15, Gutiérrez Naranjo, pkt 73, 75,

¹³ *vide*:

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 26.03.2019 r., C-70/17 i C-179/17, Abanca Corporación Bancaria i Bankia, pkt 64,

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 29.04.2021 r., C-19/20, Bank BPH, pkt 70, 80,

¹⁴ *vide*:

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 14.06.2012 r., C-618/10, Banco Español de Crédito, pkt 69-73,

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 30.05.2013 r., C-488/11, Asbeek Brusse i de Man Garabito, pkt 57-58,

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 30.04.2014 r., C-26/13, Kásler i Káslerné Rábai, pkt 77-79,

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21.01.2015 r., C-482/13, C-484/13, C-485/13 i C-487/13, Unicaja Banco i Caixabank, pkt 28, 31-32,

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21.04.2016 r., C-377/14, Radlinger i Radlingerová, pkt 97-98,

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21.12.2016 r., C-154/15, C-307/15 i C-308/15, Gutiérrez Naranjo, pkt 57, 60,

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 7.08.2018 r., C-96/16 i C-94/17, Banco Santander i Escobedo Cortés, pkt 73,

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 13.09.2018 r., C-176/17, Profi Credit Polska, pkt 41,

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 26.03.2019 r., C-70/17 i C-179/17, Abanca Corporación Bancaria i Bankia, pkt 53-54,

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 7.11.2019 r., C-349/18 - C-351/18, Kanyebe, pkt 67,

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3.03.2020 r., C-125/18, Gómez del Moral Guasch, pkt 59-60,

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 25.11.2020 r., C-269/19, Banca B, pkt 30-31,

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 27.01.2021 r., C-229/19 i C-289/19, Dexia Nederland, pkt 63-64,

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 29.04.2021 r., C-19/20, Bank BPH, pkt 67-68,

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 18.11.2021 r., C-212/20, A. S.A., pkt 68-69, 71,

¹⁵ *vide* wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 18.11.2021 r., C-212/20, A. S.A., pkt 79,

przepisem prawa krajowego o charakterze dyspozytywnym, ale wyłącznie w wypadku, kiedy usunięcie nieuczciwego warunku umowy prowadzi do nieważności całej umowy, która naraża konsumenta na szczególnie szkodliwe skutki.¹⁶ Oceny, czy taki wypadek zachodzi, należy dokonywać na datę zaistnienia sporu,¹⁷ przy czym stanowisko konsumenta jest w tym zakresie wiążące dla sądu.¹⁸

94. Sama umowa powinna jednak w zasadzie nadal obowiązywać, bez jakiegokolwiek zmiany innej niż wynikająca z uchylenia nieuczciwych warunków umowy, jeżeli zgodnie z zasadami prawa krajowego takie dalsze obowiązywanie umowy jest prawnie możliwe zgodnie z zasadami prawa wewnętrznego, co należy zbadać na podstawie obiektywnego podejścia.¹⁹

---

¹⁶ *vide*:

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 30.04.2014 r., C-26/13, Kásler i Káslerné Rábai, pkt 80-85,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21.01.2015 r., C-482/13, C-484/13, C-485/13 i C-487/13, Unicaja Banco i Caixabank, pkt 33,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 7.08.2018 r., C-96/16 i C-94/17, Banco Santander i Escobedo Cortés, pkt 74,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 20.09.2018 r., C-51/17, OTP Bank i OTP Faktoring, pkt 60-61,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 14.03.2019 r., C-118/17, Dunai, pkt 54,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 26.03.2019 r., C-70/17 i C-179/17, Abanca Corporación Bancaria i Bankia, pkt 56-59, 64,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3.10.2019 r., C-260/18, Dziubak, pkt 48-49, 58-59,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 7.11.2019 r., C-349/18 do C-351/18, Kanyeba, pkt 70,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3.03.2020 r., C-125/18, Gómez del Moral Guasch, pkt 61-64,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 25.11.2020 r., C-269/19, Banca B., pkt 32-34,

¹⁷ *vide* wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3.10.2019 r., C-260/18, Dziubak, pkt 50, 56,

¹⁸ *vide* wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3.10.2019 r., C-260/18, Dziubak, pkt 67-68,

¹⁹ *vide*:

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 14.06.2012 r., C-618/10, Banco Español de Crédito, pkt 65,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 10.09.2014 r., C-34/13, Kušionová, pkt 50,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21.01.2015 r., C-482/13, C-484/13, C-485/13 i C-487/13, Unicaja Banco i Caixabank, pkt 28,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21.04.2016 r., C-377/14, Radlinger i Radlingerová, pkt 97,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 7.08.2018 r., C-96/16 i C-94/17, Banco Santander i Escobedo Cortés, pkt 73,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 14.03.2019 r., C-118/17, Dunai, pkt 51,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 26.03.2019 r., C-70/17 i C-179/17, Abanca Corporación Bancaria i Bankia, pkt 63,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 5.06.2019 r., C-38/17, GT, pkt 42,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3.10.2019 r., C-260/18, Dziubak, pkt 39,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 7.11.2019 r., C-349/18 do C-351/18, Kanyeba, pkt 68,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 25.11.2020 r., C-269/19, Banca B., pkt 29,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 27.01.2021 r., C-229/19 i C-289/19, Dexia Nederland, pkt 62,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 29.04.2021 r., C-19/20, Bank BPH, pkt 54-57, 66, 72, 83,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 18.11.2021 r., C-212/20, A S A., pkt 72-73,

95. Jeżeli jednak zgodnie z odpowiednimi przepisami prawa krajowego, w świetle obiektywnych kryteriów utrzymanie w mocy umowy bez zawartych w niej nieuczciwych warunków nie jest możliwe, to może być ona uznana za nieważną.²⁰

96. Natomiast skutki stwierdzenia przez sąd istnienia nieuczciwego warunku w umowie zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem (w tym także kwestia, od jakiego momentu stwierdzenie nieważności umowy wywołuje skutki), zależą wyłącznie od prawa krajowego, o ile zapewniona zostanie ochrona zagwarantowana konsumentom przez przepisy dyrektywy 93/13.²¹

97. Jednocześnie przepisy proceduralne prawa krajowego powinny pozostawać zgodne z zasadą skuteczności (przepisy prawa krajowego nie mogą czynić wykonywania uprawnień przyznanych przez prawo Unii nadmiernie utrudnionym lub praktycznie niemożliwym) i zasadą proporcjonalności (przepisy prawa krajowego nie mogą być mniej korzystne od przepisów dotyczących podobnych sytuacji).²²

---

²⁰ *vide*:

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 15.03.2012 r., C-453/10, Pereničová i Perenič, pkt 35-36,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 30.05.2013 r., C-397/11, Jörös, pkt 47,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 14.03.2019 r., C-118/17, Dunai, pkt 56,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3.10.2019 r., C-260/18, Dziubak, pkt 41-45, 47,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 29.04.2021 r., C-19/20, Bank BPH, pkt 85, 89,

²¹ *vide* wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 29.04.2021 r., C-19/20, Bank BPH, pkt 88, 90,

²² *vide*:

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 26.10.2006 r., C-168/05, Mostaza Claro, pkt 24,
- postanowienie Trybunału Sprawiedliwości z dnia 16.11.2010 r., C-76/10, Pohotovost', pkt 47,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 14.06.2012 r., C-618/10, Banco Español de Crédito, pkt 46,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21.02.2013 r., C-472/11, Banif Plus Bank, pkt 26,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 14.03.2013 r., C-415/11, Aziz, pkt 50,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 30.05.2013 r., C-488/11, Asbeek Brusse i de Man Garabito, pkt 42,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 30.05.2013 r., C-397/11, Jörös, pkt 29,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 5.12.2013 r., C-413/12, Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León, pkt 30,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 30.04.2014 r., C-280/13, Barclays Bank, pkt 37,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 17.07.2014 r., C-169/14, Sánchez Morcillo i Abril García, pkt 31,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 12.02.2015 r., C-567/13, Baczó i Vizsnyiczai, pkt 42,
- postanowienie Trybunału Sprawiedliwości z dnia 16.07.2015 r., C-539/14, Sánchez Morcillo i Abril García, pkt 33,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 1.10.2015 r., C-32/14, ERSTE Bank Hungary, pkt 51,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 29.10.2015 r., C-8/14, BBVA, pkt 24,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 18.02.2016 r., C-49/14, Finanmadrid EFC, pkt 40,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 14.04.2016 r., Sales Sinués i Drame Ba, C-381/14 i C-385/14, pkt 32,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21.04.2016 r., C-377/14, Radlinger i Radlingerová, pkt 48,

98. W niniejszej sprawie Sąd odsyłający zastanawia się, czy aktualna wykładnia sądowa przepisów krajowych dotyczących skutków warunków umownych za nieuczciwe (która zostanie przedstawiona dalej) jest zgodna z przedstawionymi wytycznymi Trybunału Sprawiedliwości oraz czy nie narusza art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13, a także zasad skuteczności i proporcjonalności.

99. Punkt 1 pytania prejudycjalnego.

100. W dotychczasowym orzecznictwie Sądy polskie zazwyczaj przyjmowały, że z art. 385¹ § 1 k.c. wynika, że klauzule przeliczeniowe, które stanowią niedozwolone postanowienia umowne, są bezskuteczne, czyli nie wiążą konsumenta od chwili zawarcia umowy (*ex tunc*), a skoro postanowienia te określają główny przedmiot umowy, to bez nich sama umowa nie może obowiązywać, a tym samym cała umowa kredytu jest nieważna od samego początku (*ex tunc*).²³ Nieważność umowy oznacza natomiast, że stronom umowy przysługują wzajemnie roszczenia o zwrot równowartości wszystkich świadczeń nienależnych spełnionych w wykonaniu tej umowy (od samego początku) na podstawie art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 1 k.c. Roszczenie o zwrot świadczenia nienależnego ze swojej natury ma charakter bezterminowy,²⁴ wobec czego powinno być spełnione przez wzbogaconego po tym, jak zostanie wezwany do zapłaty przez zubożonego (art. 455 k.c.). Natomiast jeżeli wzbogacony nie zwróci świadczenia nienależnego po otrzymaniu wezwania do zapłaty, to popada on w opóźnienie i wobec tego ma obowiązek zapłaty odsetek ustawowych za opóźnienie od daty określonej w wezwaniu do zapłaty (art. 481 § 1 i 2 k.c.).

- postanowienie Trybunału Sprawiedliwości z dnia 26.10.2016 r., C-568/14 - C-570/14, Fernández Oliva, pkt 29,

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 17.05.2018 r., C-147/16, Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen, pkt 33,

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 20.09.2018 r., C-448/17, EOS KSI Slovensko, pkt 36,

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3.04.2019 r., C-266/18, Aqua Med, pkt 47,

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 4.06.2020 r., C-495/19, Kancelaria Medius, pkt 32,

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 22.04.2021 r., C-485/19, Profi Credit Slovakia, pkt 52,

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 26.06.2019 r., C-407/18, Addiko Bank, pkt 46,

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 16.07.2020 r., C-224/19 i C-259/19, CaixaBank, pkt 83,

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 10.06.2021 r., C-776/19 - C-782/19, BNP Paribas Personal Finance, pkt 27, 81,

²³ *vide* orzecznictwo wskazane w przypisie nr 2,

²⁴ *vide*:

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22.03.2001 r., V CKN 769/00,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29.09.2017 r., V CSK 642/16,

101. Do jeszcze niedawna przedstawiony w poprzednim punkcie sposób wykładni przepisów krajowych dotyczących skutków braku związania stron niedozwolonymi postanowieniami umownymi uchodził za ugruntowany w polskim orzecznictwie. Sytuacja ta uległa jednak zmianie po wydaniu przez Sąd Najwyższy uchwały z dnia 7.05.2021 r. (III CZP 7/21). Uchwale tej na podstawie art. 87 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym została nadana moc zasady prawnej, co oznacza, że odstępianie przez Sąd Najwyższy od powyższej uchwały jest możliwe wyłącznie w drodze przedstawienia zagadnienia prawnego do rozstrzygnięcia pełnemu składowi Izby Cywilnej Sądu Najwyższego (art. 88 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym). Z formalnego punktu widzenia powyższa uchwała wiąże tylko Sąd Najwyższy, a nie pozostałe Sądy krajowe, niemniej jednak w praktyce Sądy te stosują się do uchwał Sądu Najwyższego mających moc zasady prawnej, choć teoretycznie nie mają takiego obowiązku. Wynika to z autorytetu Sądu Najwyższego, ale również z faktu, że wydanie przez Sąd powszechny wyroku opartego na wykładni przepisów sprzecznej z wykładnią zawartą w uchwale Sądu Najwyższego mającej moc zasady prawnej może zostać przez Sąd Najwyższy uznane za naruszenie prawa i skutkować uchynieniem wyroku w razie zaskarżenia go skargą kasacyjną (art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.) albo stwierdzeniem, że wyrok jest niezgodny z prawem w razie zaskarżenia go skargą o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia (art. 424¹¹ § 2 k.p.c.). Z tych też przyczyn Sąd odsyłający uznał, że konieczne jest omówienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 7.05.2021 r. *in extenso* celem weryfikacji, czy dokonana przez Sąd Najwyższy wykładnia przepisów krajowych dotyczących skutków uznania postanowień umownych za niedozwolone postanowienia umowne pozostaje zgodna z dyrektywą 93/13.

102. Sąd Najwyższy w powyższej uchwale wskazał, że „stwierdzenie, że klauzula abuzywna nie wywołuje skutków od początku (*ab initio*) i z mocy samego prawa (*ipso iure*), co sąd ma obowiązek wziąć pod uwagę z urzędu na podstawie poczynionych w postępowaniu ustaleń faktycznych, odpowiada cechom sankcji tzw. nieważności bezwzględnej (...). Tym niemniej prostemu odwołaniu do tej sankcji stoi na przeszkodzie przyjmowana w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej reguła, że konsument świadomy niedozwolonego charakteru postanowienia może sprzeciwić się odmowie jego zastosowania, udzielając wolnej zgody na to postanowienie, co może nastąpić

zarówno przed sądem, po udzieleniu konsumentowi wyczerpującej informacji o konsekwencjach prawnych, jakie może pociągnąć za sobą usunięcie niedozwolonego postanowienia, jak i pozasądowo, przez świadomą i wolną zgodę na odnowienie zobowiązania albo zmianę umowy (niedozwolonego postanowienia). W krajowym zaś orzecznictwie i doktrynie zazwyczaj uznaje się, że jedną z cech tzw. nieważności bezwzględnej jest jej definitywny charakter (...). Ponadto przyznanie konsumentowi kompetencji do jednostronnego, sanującego wyrażenia zgody na klauzulę abuzywną, nie pozwala przyjąć, że na nieskuteczność tej klauzuli może się w równej mierze powołać każda ze stron umowy – podobnie jak każda osoba trzecia, mająca w tym interes prawny - a tak tradycyjnie charakteryzuje się nieważność (...).

Możliwość sanowania nieskutecznego postanowienia następczym, jednostronnym wyrażeniem zgody na związanie tym postanowieniem, będącej niejako substytutem pierwotnego braku rzeczywistej zgody na to postanowienie (indywidualnych negocjacji), przywodzi natomiast na myśl tzw. sankcję bezskuteczności zawieszanej, która - odnoszona do umowy jako takiej - polega na tym, że dotknięta nią umowa (tzw. czynność kulejąca albo niezupełna) nie wywołuje zamierzonych skutków (z mocy samego prawa, od początku, co sąd powinien uwzględnić z urzędu), w szczególności nie rodzi obowiązku spełnienia uzgodnionych świadczeń, lecz, w odróżnieniu od umowy nieważnej, może skutki te następczo wywołać z mocą wsteczną w razie złożenia sanującego oświadczenia woli (jednej ze stron albo osoby trzeciej), a w razie odmowy jego złożenia albo upływu czasu na jego złożenie - staje się definitywnie bezskuteczna, czyli nieważna (...). Bezskuteczność zawieszona różni się od nieważności także tym, że oświadczenia woli stron zachowują w okresie zawieszenia swą moc prawną, tj. mogą być podstawą powstania skutków prawnych w przyszłości, a przynajmniej jedna ze stron, które złożyły swe oświadczenia woli, traci możliwość samodzielnego decydowania o tym, czy skutki te powstaną, nie może swobodnie odwołać swego oświadczenia woli i w tym sensie, pozostając w stanie niepewności, jest nim „związana” (...).”

103. Powyższe uwagi wymagają wyjaśnienia, czym w istocie charakteryzuje się w systemie polskiego prawa cywilnego sankcja bezskuteczności zawieszanej umowy. Mianowicie sankcja ta jest stosowana w ściśle wskazanych przez ustawę sytuacjach (w przeciwieństwie do sankcji

nieważności czynności prawnej), które łączy okoliczność braku zgody osoby, która jest niezbędna dla ważności umowy. Chodzi o sytuacje braku zgody przedstawiciela osoby z ograniczoną zdolnością do czynności prawnych (art. 18 k.c.), organu osoby prawnej (art. 39 k.c.), mocodawcy niewłaściwie umocowanego pełnomocnika (art. 103 k.c.) lub małżonka (art. 37 k.r.o.). W każdym z tych wypadków zgoda ta może zostać wyrażona przed zawarciem umowy albo jej zawarciu – z mocą wsteczną od daty zawarcia umowy (art. 63 § 1 k.c.). Umowa taka do czasu udzielenia zgody lub jej odmowy pozostaje w stanie zawieszenia – w szczególności nie jest możliwe wystąpienie z żądaniem stwierdzenia nieważności tej umowy.²⁵

104. Z przytoczonej wcześniej uchwały Sądu Najwyższego z dnia 7.05.2021 r. wynika, że zdaniem Sądu Najwyższego istnieją dwa zasadnicze argumenty, które sprzeciwiają się przyjęciu, że nieuczciwe warunki umowne są bezwzględnie nieważne, a jednocześnie uzasadniają wniosek, że stosuje się do nich sankcję tzw. bezskuteczności zawieszanej. Pierwszym argumentem jest fakt, że bezwzględna nieważność umowy lub jej postanowienia jest definitywna, podczas gdy nieuczciwy warunek umowny może zostać zaakceptowany przez konsumenta.

105. Jednak zdaniem Sądu odsyłającego nic nie stoi na przeszkodzie, aby sądy krajowe stosując tzw. wykładnię zgodną przepisów prawa krajowego dokonywały takiej interpretacji przepisów o bezwzględnej nieważności czynności prawnych (art. 58 § 1 i 3 k.c.), która uwzględnia cele dyrektywy 93/13 i orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości. Wobec tego sądy krajowe mogłyby przyjmować, że niedozwolone postanowienie umowne jest nieważne w rozumieniu art. 58 k.c., z tym jedynie zastrzeżeniem, że konsument może je konwalidować (sanować) przez złożenie oświadczenia woli, które przywraca temu postanowieniu moc *ex tunc*.

106. Natomiast drugim argumentem przedstawianym przed Sąd Najwyższy ma być okoliczność, że zgodnie z prawem polskim na bezwzględną nieważność umowy mogą się powoływać wszystkie jej strony, a także osoby trzecie, podczas gdy na brak związania nieuczciwym warunkiem umownym może się powoływać się wyłącznie konsument, lecz nie przedsiębiorca.

---

²⁵ *vide* uchwała Sądu Najwyższego z dnia 5.03.1981 r., III CZP 1/81.

107. Jednak zdaniem Sądu odsyłającego ta ostatnia cecha nieuczciwego warunku umownego nie znajduje oparcia w przepisach prawa. Art. 385¹ § 1 k.c. przewiduje, że niedozwolone postanowienia umowne nie wiążą konsumenta, podobnie jak art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13. Tymczasem żaden z tych przepisów, jak również żaden inny przepis prawa krajowego lub unijnego nie wyłącza możliwości powołania się przez przedsiębiorcę na brak związania nieuczciwym warunkiem unijnym. Co więcej, Trybunał Sprawiedliwości sam zauważył potencjalny skutek wyłączenia w umowie kredytu nieuczciwego warunku, skutkujący nieważnością tej umowy i w rezultacie obowiązkiem zwrócenia bankowi kapitału kredytu przez kredytobiorcę.²⁶ Skoro więc Trybunał Sprawiedliwości wprost wskazuje na możliwość dochodzenia zwrotu kapitału kredytu przez bank jako skutek niezwiązania nieuczciwym warunkiem umownym, to logicznym jest, że akceptuje możliwość powołania się przez bank na brak związania tym warunkiem i wynikającą stąd nieważność umowy kredytu. Wobec tego słuszna wydaje się wyrażona w literaturze konkluzja, że „nie ma podstaw do przyjmowania niesymetrycznego charakteru bezskuteczności abuzywnej, gdyż nie jest precyzyjne stwierdzenie, że konsument może powołać się na niedozwolone postanowienie umowne w sporze z przedsiębiorcą, podczas gdy nie może uczynić tego przedsiębiorca w sporze z konsumentem. Jedyne uprzywilejowanie konsumenta polega na możliwości złożenia oświadczenia konwalidującego. Jeśli konsument nie złoży tego oświadczenia to każda ze stron umowy może powoływać się na niedozwolony charakter postanowienia umownego. Jeśli konsument złoży oświadczenie konwalidujące, to żadna ze stron umowy nie może powoływać się na niedozwolony charakter postanowienia umownego.”²⁷

---

²⁶ *vide*:

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 30.04.2014 r., C-26/13, Kásler i Káslerné Rábai, pkt 84,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 20.09.2018 r., C-51/17, OTP Bank i OTP Faktoring, pkt 61,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 26.03.2019 r., C-70/17 i C-179/17, Abanca Corporación Bancaria i Bankia, pkt 58,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3.06.2020 r., C-125/18, Gómez del Moral Guasch, pkt 63,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 25.11.2020 r., C-269/19, Banca B, pkt 34,

²⁷ *vide* Łukasz Węgrzynowski, Przedawnienie roszczeń z nieważnej umowy kredytu frankowego. Glosa do uchwały siedmiu sędziów SN z dnia 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, LEX/el, 2021, pkt 1 (podobne stanowisko wyraziła Barbara Garlacz, Sankcja trwałej bezskuteczności w świetle uchwały Sądu Najwyższego III CZP 6/21 z dnia 7 maja 2021 – glosa krytyczna, 15.09.2021 r., pkt V 4-6),

108. Wobec powyższego, zdaniem Sądu odsyłającego, brak jest uzasadnionych podstaw do wniosku, aby niedozwolone postanowienia umowne uznawać za obciążone sankcją bezskuteczności zawieszanej. Przede wszystkim jednak, sankcja ta wydaje się nie spełniać wymogów wynikających z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13. Wynika to z faktu, że czynność prawna obciążona bezskutecznością zawieszoną „jest czynnością niepełną w tym znaczeniu, że zamierzone przez podejmującą taką czynność stronę skutki prawne nie powstają, lecz ulegają zawieszeniu do czasu wyrażenia zgody na dokonanie czynności przez uprawnioną osobę третią (tak zwana bezskuteczność zawieszona). Mówiąc inaczej, czynność jest ważna, ale bezskuteczna. Ten stan swoistej niepewności prawnej, spowodowanej bezskutecznością zawieszoną ustaje dopiero po odmowie wyrażenia zgody lub upływie terminu do jej udzielenia. Odmowa zgody powoduje skutek w postaci bezwzględnej nieważności czynności i to *ex tunc*.”²⁸ Omawiany stan zawieszenia umowy lub warunku umownego jest mianowicie czymś innym (czymś mniej) niż brak związania konsumenta nieuczciwym warunkiem umownym. Jak wielokrotnie wskazywał Trybunał Sprawiedliwości w orzecznictwie przywołanym w punkcie 89 niniejszego wniosku, warunek taki powinien zostać uznany za „nigdy nie istniejący”, a nie jedynie za zawieszony. Co więcej, Trybunał Sprawiedliwości nakazuje także, aby sąd krajowy wyciągał wszystkie konsekwencje z braku związania nieuczciwym warunkiem umownym, bez oczekiwania na złożenie przez konsumenta stosowego oświadczenia.²⁹ Tymczasem sankcja bezskuteczności zawieszanej w ujęciu zaprezentowanym przez Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 7.05.2021 r. wręcz nakazuje sądom krajowym na oczekiwanie na takie oświadczenie konsumenta, skoro przed jego złożeniem ważność warunku umownego (i w rezultacie całej umowy) pozostaje w zawieszeniu.

---

²⁸ *vide* uchwała Sądu Najwyższego z dnia 26.03.2002 r., III CZP 15/02,

²⁹ *vide*:

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21.02.2013 r., C-472/11, Banif Plus Bank, pkt 28, 36,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 30.05.2013 r., C-397/11, Jörös, pkt 42, 48,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 30.05.2013 r., C-488/11, Asbeek Brusse i de Man Garabito, pkt 50,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 1.10.2015 r., C-32/14, ERSTE Bank Hungary, pkt 49,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21.12.2016 r., Gutiérrez Naranjo, C-154/15, C-307/15 i C-308/15, pkt 59,

109. Co więcej, zgodnie z powyższą uchwałą oświadczenie konsumenta powinno mieć wysoce sformalizowaną (kwalifikowaną) treść. Mianowicie konsument musi oświadczyć, że: po pierwsze – nie zgadza się na utrzymanie w mocy niedozwolonych postanowień umownych, po drugie – jest świadomy, że nieuczciwy warunek powoduje nieważność umowy i zdaje sobie sprawę z konsekwencji nieważności tej umowy, po trzecie – zgadza się na nieważność umowy. Co więcej, wymóg złożenia oświadczenia o takiej treści nie wynika z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13, art. 385¹ k.c., żadnych innych przepisów prawa unijnego lub krajowego, a także nie był wskazywany w żadnym wyroku Trybunału Sprawiedliwości ani żadnym orzeczeniu Sądów krajowych przed uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 7.05.2021 r. W konsekwencji postawienie warunku złożenia oświadczenia o omawianej treści konsumentom (którzy i tak często nie zdają sobie sprawy z treści obowiązujących przepisów) i uzależnienie od spełnienia tego warunku oceny, czy art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 ma zastosowanie, wydaje się być sprzeczne z tym przepisem oraz z zasadą skuteczności oraz budzi wątpliwości w świetle zasady pewności prawa.
110. Również w polskiej literaturze prawniczej zwrócono uwagę, że sankcja bezskuteczności zawieszanej nie spełnia wymogów stawianych przez dyrektywę 93/13³⁰, czego wyraz najlepiej oddaje następujące spostrzeżenie: „Przy sankcji z art. 385¹ § 1 k.c. nie ma - kluczowego dla bezskuteczności zawieszanej - „stanu zawieszenia”, jest wadliwość, która ewentualnie może być sanowana w następstwie złożenia odpowiedniego oświadczenia przez konsumenta. W orzecznictwie TSUE zgodnie przyjmuje się, że warunek umowny uznany za nieuczciwy należy co do zasady uznać za nigdy nieistniejący, tak by nie wywoływał on skutków wobec konsumenta, zaś wadliwość ta powinna zostać dostrzeżona przez sąd z urzędu. Skoro zatem niedozwolone postanowienie umowne jest wadliwe i nieskuteczne, a dopiero w następstwie (ewentualnego) oświadczenia konsumenta „staje się” skuteczne, to widać wyraźnie, że następuje tu konwalidacja wadliwego postanowienia

---

³⁰ *vide*:

- Jacek Czabański, Głosa do uchwały SN z 7 maja 2021 r. (III CZP 6/21), 13.08.2021 r.,

- Barbara Garlacz, Sankcja trwalej bezskuteczności w świetle uchwały Sądu Najwyższego III CZP 6/21 z dnia 7 maja 2021 – glosa krytyczna, 15.09.2021 r.,

- Łukasz Węgrzynowski, Przedawnienie roszczeń z nieważnej umowy kredytu frankowego. Głosa do uchwały siedmiu sędziów SN z dnia 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, LEX/el. 2021,

umownego. Właśnie konwalidacja wydaje się konstrukcją prawną, która może zostać wykorzystana w ramach charakterystyki omawianego zagadnienia, gdyż zdecydowanie lepiej oddaje skutek oświadczenia konsumenta, a pośrednio również istotę sankcji z art. 385¹ § 1 k.c. niż koncepcja bezskuteczności zawieszanej. Przy stosowaniu sankcji z art. 385¹ § 1 k.c. nie ma „stanu zawieszenia” na płaszczyźnie prawnej, bo postanowienie abuzywne jest wadliwe od samego początku, może przestać być wadliwe w następstwie oświadczenia konwalidującego. Sytuacja jest zatem zero-jedynkowa, wadliwość jest albo jej nie ma. Nie występuje tu stanowiąca istotę bezskuteczności zawieszanej sytuacja, że przez pewien okres czasu dane nie jest ani ważne ani nieważne, nie ma „tymczasowego stanu wstrzymania”, „swoistego stanu zawieszenia”. Można jedynie mówić o „stanie zawieszenia” w sensie faktycznym, czyli niepewności kontrahenta konsumenta czy konsument złoży oświadczenie konwalidujące postanowienie abuzywne. (...) Przyjęte rozumienie bezskuteczności abuzywnej zdecydowanie zbliża ją do nieważności bezwzględnej. Taka charakterystyka najbardziej odpowiada stanowisku TSUE co do skutków nieuczciwego charakteru warunku umownego (warunek umowny uznany za nieuczciwy należy co do zasady uznać za nigdy nieistniejący, wadliwość powinna zostać dostrzeżona przez sąd z urzędu, sankcja powinna być podobna do sankcji związanej z naruszeniem interesu publicznego). Mimo swoistości (szczególny zakres przedmiotowy, możliwość konwalidacji), bezskuteczność abuzywna nie odbiega istotnie od modelu sankcji nieważności bezwzględnej stosowanego w doktrynie polskiej. Przede wszystkim, obie postacie sankcji działają *ex tunc*, z mocy prawa, zaś sąd ma obowiązek uwzględnić je z urzędu. Możliwość konwalidacji osłabia definitywny charakter bezskuteczności abuzywnej, jednak również w ramach nieważności bezwzględnej dopuszcza się konwalidację, choć w mniejszej skali.”³¹

111. **Punkt 2 pytania prejudycjalnego.**

112. Co więcej, zdaniem Sądu odsyłającego, również dalsze konsekwencje uznania nieuczciwych warunków umownych za obarczone sankcją bezskuteczności zawieszanej pozostają w sprzeczności z przepisami dyrektywy 93/13, a w szczególności z art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 tej dyrektywy.

---

³¹ *vide* Łukasz Węgrzynowski. Przedawnienie roszczeń z nieważnej umowy kredytu frankowego. Glosa do uchwały siedmiu sędziów SN z dnia 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, LEX/el. 2021, pkt I,

Mianowicie Sąd Najwyższy wskazuje, że „do chwili, w której należycie poinformowany konsument wyrazi zgodę na związanie niedozwolonym postanowieniem umownym albo zgody tej odmówi (ew. upływie rozsądnego czasu do jej wyrażenia), umowa kredytu, która bez tego postanowienia nie może wiązać, znajduje się w stanie bezskuteczności zawieszanej, tj. nie wywołuje skutków prawnych, choć skutki te może nadal wywołać w razie wyrażenia zgody na postanowienie albo – jeżeli są spełnione stosowne przesłanki – w razie jego zastąpienia regulacją zastępczą. Jest jasne, że tak długo jak trwa stan zawieszenia, kredytodawca nie może domagać się spełnienia uzgodnionych w tej umowie świadczeń. Jednakże zgodnie z dotychczasowym orzecznictwem dotyczącym stanu bezskuteczności zawieszanej (...) nie może również żądać zwrotu spełnionego świadczenia nienależnego, ponieważ decyzja co do związania postanowieniem i umową leży co do zasady w rękach konsumenta. Skoro zaś kredytodawca nie może wystąpić z takim żądaniem i w ten sposób postawić swych roszczeń restytucyjnych w stan wymagalności zgodnie z art. 455 k.c. (...), rozpoczęcie biegu ich przedawnienia nie wchodzi w rachubę. Sytuacja ulega zmianie dopiero w razie potwierdzenia klauzuli abuzywniej przez konsumenta, kiedy to klauzula oraz umowa stają się skuteczne z mocą wsteczną, albo odmowy jej potwierdzenia (upływu rozsądnego czasu do potwierdzenia), kiedy to dochodzi do utrzymania umowy z regulacją zastępczą (jeżeli są spełnione stosowne przesłanki) albo do całkowitej i trwałej bezskuteczności (nieważności) umowy. Owa trwała bezskuteczność (nieważność) jest równoznaczna ze stanem, w którym „czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia” w rozumieniu art. 410 § 2 in fine k.c. (*condictio sine causa*) oraz „nieważnością czynności prawnej” w rozumieniu art. 411 pkt 1 kc. Sytuacja konsumenta jest korzystniejsza niż przedsiębiorcy, ponieważ w każdej chwili kredytobiorca może zakończyć stan bezskuteczności zawieszanej, udzielając zgody na związanie klauzulą abuzywną albo odmawiając tej zgody, z tym że - stosownie do orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej - skuteczność tych oświadczeń zależy od tego, czy był uprzednio należycie poinformowany o konsekwencjach tej abuzywności. W związku z tym może powstać pytanie, czy i ewentualnie kiedy wystąpienie przez konsumenta - choćby pozasądowo - z żądaniem restytucyjnym zakładającym trwałą

bezskuteczność (nieważność) całej umowy, może być uznane za dorozumianą odmowę potwierdzenia klauzuli i akceptację konsekwencji upadku umowy (choćby sam sąd oceniał je jako szczególnie niekorzystne), prowadzącą do jej trwałej bezskuteczności (nieważności). Problematiczne jest to, że skonfrontowany z takim żądaniem kredytodawca może nie mieć jasności co do tego, czy formułując je, konsument był należycie poinformowany o konsekwencjach abuzywności klauzuli (np. o wszystkich roszczeniach restytucyjnych związanych z całkowitą i trwałą bezskutecznością umowy). Jest to zaś kwestia istotna, skoro decyduje o rozpoczęciu biegu przedawnienia roszczeń restytucyjnych kredytodawcy oraz możliwości postawienia ich w stan wymagalności (art. 455 k.c.) i przedstawienia do potrącenia (art. 498 § 1 k.c.). Zważywszy ponadto, że przedsiębiorca nie ma zapewnionej możliwości wglądu w informacje uzyskane przez konsumenta pozasądowo (z czym związana jest daleko idąca „swoboda dowodowa” konsumenta) i oceny ich wyczerpującego charakteru (albo choćby ryzyka związanego z tym, czy tę informację można uznać za wyczerpującą), należy uznać, iż wystąpienie przez konsumenta z żądaniem restytucyjnym opartym na twierdzeniu o całkowitej i trwałej bezskuteczności (nieważności) umowy kredytu nie może być uznane za równoznaczne z zakończeniem stanu bezskuteczności zawieszonyj tej umowy, jeżeli nie towarzyszy mu wyraźne oświadczenie konsumenta, potwierdzające otrzymanie wyczerpującej informacji. Oczywiście w toku postępowania sądowego brak takiego oświadczenia może być substytuowany przez uczynienie zadość obowiązkowi informacyjnemu przez sąd, a podtrzymanie żądania restytucyjnego przez konsumenta - po uzyskaniu stosownej informacji - będzie równoznaczne z odmową potwierdzenia klauzuli i (ewentualnie) ze sprzeciwem co do udzielenia mu ochrony przed konsekwencjami całkowitej i trwałej bezskuteczności (nieważności) umowy.”³²

113. W ocenie Sądu odsyłającego, największe zastrzeżenia co do omawianej uchwały Sądu Najwyższego budzi właśnie konkluzja, że bieg terminu przedawnienia roszczenia przedsiębiorcy o zwrot przez konsumenta

---

³² *vide* uchwała siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 7.05.2021 r., III CZP 6/21, podobnie:
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11.12.2019 r., V CSK 382/18,
- uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16.02.2021 r., III CZP 11/20,

otrzymanego świadczenia rozpoczyna się dopiero z chwilą złożenia przez niego oświadczenia, czy zgadza się na nieważność niedozwolonego postanowienia umownego i całej umowy, czy też akceptuje to postanowienie umowne. Przed wszystkim stanowisko to wydaje się naruszać zasadę równowagi. Mianowicie wynikającą z art. 120 § 1 k.c. ogólną zasadą w polskim prawie cywilnym jest, że bieg terminu przedawnienia roszczenia o zwrot świadczenia nienależnego rozpoczyna się z datą spełnienia tego świadczenia,³³ również w wypadku, kiedy świadczenie zostało spełnione w wykonaniu nieważnej umowy, nawet kiedy spełniający świadczenie nie zdawał sobie sprawy z tego, że umowa jest nieważna i spełnia świadczenie nienależne.³⁴ W rezultacie opisane przesunięcie początku biegu terminu przedawnienia roszczenia przedsiębiorcy do chwili złożenia przez konsumenta stosownego oświadczenia (które może nastąpić dopiero po kilkunastu lub kilkudziesięciu latach) stanowi tak dalekie uprzywilejowanie jego pozycji prawnej, że w polskim prawie cywilnym nie sposób znaleźć jakiegokolwiek podobnego przykładu. Co więcej, w razie gdyby konsument nie złożył w ogóle żadnego oświadczenia (i jednocześnie nie zostałby mu określony termin na złożenie tego oświadczenia), roszczenie przedsiębiorcy wobec tego konsumenta nigdy nie uległoby przedawnieniu. Inną możliwą konsekwencją jest sytuacja, w której konsument złożyłby przed wszczęciem procesu cywilnego oświadczenie, że nie zgadza się na zawarte w umowie niedozwolone postanowienia umowne i zgadza się na nieważność umowy. W ocenie konsumenta takie oświadczenie byłoby wystarczające i powodowałoby rozpoczęcie biegu przedawnienia roszczenia banku, tymczasem bank w toku późniejszego procesu cywilnego mógłby podnieść, że

---

³³ *vide*:

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22.03.2001 r., V CKN 769/00,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9.08.2016 r., II CSK 760/15,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9.02.2017 r., IV CSK 171/16,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29.09.2017 r., V CSK 642/16,
- uchwała Sądu Najwyższego z dnia 2.06.2010 r., III CZP 37/10,

³⁴ *vide*:

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8.07.2010 r., II CSK 126/10,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16.12.2014 r., III CSK 36/14,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23.06.2016 r., V CNP 55/15,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9.08.2016 r., II CSK 760/15,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9.02.2017 r., IV CSK 171/16,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29.09.2017 r., V CSK 642/16,
- postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15.11.2019 r., II CSK 346/19,

oświadczenie konsumenta nie wywołało skutków prawnych, ponieważ „nie towarzyszy mu wyraźne oświadczenie konsumenta, potwierdzające otrzymanie wyczerpującej informacji” o skutkach nieważności umowy kredytu. Tym samym rzekomy brak wiedzy konsumenta zostanie wykorzystany przeciwko niemu samemu, zaś taka makiaweliczna taktyka procesowa przedsiębiorcy znajdzie oparcie w przepisach prawa krajowego wykładanych zgodnie z uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 7.05.2021 r.

114. Ponadto konsekwencją omawianego stanowiska Sadu Najwyższego jest to, że termin przedawnienia roszczenia przedsiębiorcy zaczyna bieg zawsze później niż termin przedawnienia roszczenia konsumenta. Co prawda długość terminu przedawnienia roszczenia przedsiębiorcy jest krótsza (3 lata) niż terminu przedawnienia roszczenia konsumenta (6 lat, a co do roszczeń powstałych do dnia 8.07.2018 r. 10 lat), niemniej jednak dopuszczalna jest sytuacja, w której roszczenie konsumenta przedawni się, zaś roszczenie przedsiębiorcy jeszcze nie ulegnie przedawnieniu. Wówczas pomimo tego, że umowa okazała się nieważna z powodu zastosowania przez przedsiębiorcę niedozwolonych postanowień umownych, to wyłącznie przedsiębiorca odniesie korzyść, skoro może odzyskać swoje świadczenie, w przeciwieństwie do konsumenta, którego roszczenie uległo przedawnieniu. Sytuacja prawna konsumenta w przedstawionym wypadku będzie zatem wyraźnie gorsza od sytuacji prawnej przedsiębiorcy, co wydaje się sprzeczne z zasadą skuteczności.

115. Co więcej, przedsiębiorca w omawianej sytuacji znajduje się w lepszej sytuacji prawnej nie tylko wobec konsumenta, z którym zawarł umowę zawierającą niedozwolone postanowienia umowne, skutkujące nieważnością umowy. Mianowicie gdyby bank zawarł umowę kredytu, która okazałaby się bezwzględnie nieważna - czyli nieważna powodu jej sprzeczności z ustawą albo z zasadami współżycia społecznego (art. 58 § 1 i 2 k.c.), a nie z powodu zawarcia w niej niedozwolonych postanowień umownych (art. 385¹ § 1 k.c.) – wówczas bieg terminu przedawnienia roszczenia banku o zwrot kapitału od kredytobiorcy rozpoczynałby się już z chwilą wypłaty tego kapitału, zgodnie ze wspomnianą wyżej ogólną regułą wynikającą z art. 120 § 1 k.c. W takim wypadku roszczenie banku przedawniłoby się więc znacznie wcześniej niż identyczne roszczenie, ale oparte na nieważności umowy wynikającej z

zawarcia w niej nieuczciwych warunków. W literaturze³⁵ zwrócono również uwagę, że gdyby umowa kredytu była ważna i nie zawierała nieuczciwych warunków umownych, to bieg roszczenia banku o zapłatę rozpoczynałby się od czasu, kiedy kredytobiorca zwlekałby ze spłatą raty kredytu. Z powyższych przykładów wynika więc, że bieg terminu przedawnienia roszczenia banku rozpoczyna się najpóźniej w razie nieważności umowy wynikającej z zawarcia w niej nieuczciwych warunków umownych. Początek biegu terminu przedawnienia roszczenia banku rozpoczynałby się później, gdyby umowa nie zawierała nieuczciwych warunków, a także gdyby była bezwzględnie nieważna. Również termin przedawnienia roszczenia konsumenta o zwrot świadczenia nienależnego rozpoczyna swój bieg wcześniej.

116. Wobec tego bank, który zredagował umowę zawierającą nieuczciwe warunki, bez których ta umowa nie może istnieć, znajduje się w lepszej pozycji prawnej niż podmioty znajdujących się w każdej z trzech omówionych sytuacji. Tak daleko idące uprzywilejowanie banku wydaje się być sprzeczne z zasadą równoważności. Wątpliwości budzi również, czy usytuowanie przedsiębiorcy w tak dogodnej pozycji prawnej nie narusza także zasady skuteczności i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13, skoro w ten sposób przedsiębiorca będący autorem nieuczciwej umowy uzyskuje *de facto* gwarancję, że jego roszczenie nie ulegnie przedawnieniu, jeśli uprzednio konsument wyraźnie nie poinformuje go, że zdaje sobie sprawę z zawarcia w umowie nieuczciwych warunków i z wynikających z tego konsekwencji prawnych. Co więcej, jeśli konsument w ogóle nie złoży takiego oświadczenia (co jest realne, zwłaszcza jeśli wziąć pod uwagę, że konsumenci często nie są świadomi swoich praw), roszczenie przedsiębiorcy o zwrot spełnionych przez siebie świadczeń nie ulegnie przedawnieniu nigdy (nawet po wielu latach), co z kolei stanowi sytuację całkowicie bezprecedensową w polskim systemie prawa cywilnego, którego podstawową zasadą jest, że roszczenia majątkowe ulegają przedawnieniu (art. 117 k.c.).

117. Jednocześnie zdaniem Sądu odsyłającego trudno odnaleźć argumenty sprzeciwiające się temu, aby termin przedawnienia roszczenia przedsiębiorcy liczyć od otrzymania przez niego pierwszego pisma konsumenta, w którym ten

---

³⁵ *vide* Jacek Czabański, Glosa do uchwały SN z 7 maja 2021 r. (III CZP 6/21), 13.08.2021 r.,

powołuje się na nieważność umowy lub zawarcie w niej niedozwolonych postanowień umownych. Nie jest uzasadnione, aby wymagać od konsumenta składania dodatkowego oświadczenia, że nie wyraża zgody na niedozwolone postanowienia umowne oraz jest świadomy skutków nieważności umowy. Skoro konsument domaga się od przedsiębiorcy zapłaty, opierając swoje żądanie na twierdzeniu, że umowa zawarta przez strony jest nieważna w związku z zawarciem w niej niedozwolonych postanowień umownych, to logiczną konsekwencją tego jest, że konsument ten nie wyraża zgody na te postanowienia umowne i zdaje sobie sprawę z konsekwencji nieważności umowy. Treść takiego oświadczenia jest zrozumiała (art. 65 § 1 k.c.), a konsument w sposób dostateczny wyraża swoją wolę (art. 60 § 1 k.c.). Wobec tego przedsiębiorca, który otrzymuje takie oświadczenie konsumenta (art. 61 § 1 k.c.), powinien zdawać sobie sprawę z tego, że konsument jest świadomy z konsekwencji, jakie niesie za sobą nieważność umowy i akceptuje je. A zatem najpóźniej od tej chwili powinien zaczynać bieg termin przedawnienia roszczenia przedsiębiorcy.

118. Co więcej, przynajmniej w niektórych przypadkach można odnaleźć argumenty uzasadniające jeszcze dalej idące stanowisko, a mianowicie, że – zgodnie z ogólną regułą – termin przedawnienia roszczenia banku biegnie już od chwili spełnienia świadczenia przez bank lub od daty przypadającej nieznacznie później. Skoro bank posiada obsługę prawną na bardzo wysokim poziomie merytorycznym, to uzasadniony wydaje się wniosek, że przy zachowaniu należytej staranności powinien był znacznie wcześniej uświadomić sobie fakt, że w konstruowanej przez niego umowie znajdują się nieuczciwe warunki. Co więcej, nawet w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 7.05.2021 r. wskazano, że „jeżeli przyczyną definitywnej bezskuteczności (nieważności) umowy jest zastrzeżenie w niej klauzul abuzywnych, (...) należy uznać, iż bank, zawierając taką umowę, od początku powinien liczyć się z obowiązkiem zwrotu świadczeń uzyskanych na jej podstawie od konsumenta.” Skoro więc bank od początku powinien był być świadomy, że umowa zawiera niedozwolone postanowienia umowne, co skutkuje zwrotem przez strony wzajemnych świadczeń, to tym samym względy należytej staranności wymagały, aby już wówczas podjął działania mające na celu odzyskanie swojego świadczenia lub przynajmniej osiągnięcie porozumienia z konsumentem.

119. Istotny jest także fakt, że już w wyroku z dnia 27.12.2010 r., XVII AmC 1531/09, Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznał za niedozwolone i zakazał pozwanemu bankowi wykorzystywania w obrocie z konsumentami postanowienia wzorca umowy o nazwie "umowa o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych "Multiplan" waloryzowany kursem CHF" § 11 ust. 5 o treści: "Raty kapitałowo-odsetkowe oraz raty odsetkowe spłacane są w złotych po uprzednim ich przeliczeniu wg kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej BRE Banku S.A. obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14:50". Apelację od tego wyroku oddalił Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z dnia 7.05.2013 r., VI ACa 441/13, a Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej postanowieniem z dnia 28.05.2014 r., I CSK 607/13. W rezultacie powyższe postanowienie zostało w dniu 5.08.2014 r. wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone (prowadzonego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów) pod pozycją 5743. Postanowienie to ma tożsame brzmienie jak § 10 ust. 5 umowy kredytu zawartej przez strony, a zatem najpóźniej od daty wpisu tego postanowienia do rejestru pozwany bank miał świadomość, że stanowi ono niedozwolone postanowienie umowne.
120. Nawet gdyby przyjąć, że to od konsumenta zależy, czy umowa staje się definitywnie bezskuteczna (nieważna), to nie sposób zaaprobować postawy banku, który ma (lub powinien mieć) świadomość, że w skonstruowanej przez niego umowie znajdują się niedozwolone postanowienia umowne, a pomimo to fakt ten neguje lub wręcz ukrywa przed konsumentem. Tymczasem przyjęcie, że termin przedawnienia roszczenia banku o zwrot kapitału kredytu powinien być liczony dopiero od chwili złożenia przez konsumenta oświadczenia o kwalifikowanej treści stanowi nie tylko akceptację takiej postawy przedsiębiorcy, ale wręcz jej promowanie, skoro w ten sposób przedsiębiorca uzyskuje gwarancję, że jego roszczenie nie ulegnie przedawnieniu. Z tego właśnie względu omawiane stanowisko w ocenie Sądu odsyłającego jest sprzeczne z art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 i z zasadą skuteczności.
121. Jedynie tytułem uzupełnienia należy dodać, że przedawnienie roszczenia przedsiębiorcy nie jest jednoznaczne z wykluczeniem dochodzenia przez niego przedawnionej wierzytelności. Mianowicie roszczenie przedawnione nie wygasa, ale może być skutecznie dochodzone przed sądem,

o ile zachodzą przesłanki z art. 117¹ § 1 k.c., a także może zostać przedstawione do potrącenia, o ile stało się wymagalne (tutaj: przedsiębiorca wezwał konsumenta do zapłaty) zanim uległo przedawnieniu (art. 502 k.c. w zw. z art. 498 § 1 k.c.). Tym samym, podnoszone niekiedy argumenty, jakoby przedawnienie części roszczeń banków wobec kredytobiorców miałyby mieć „katastrofalne” skutki dla systemu gospodarczego, nie znajdują oparcia w przepisach prawa.

122. **Punkt 3 pytania prejudycjalnego.**

123. Prawne konsekwencje stanowiska wyrażonego przez Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 7.05.2021 r. są jeszcze dalej idące niż wskazano powyżej. Mianowicie część sądów krajowych przyjmuje, że logiczną konsekwencją przytaczanego stanowiska Sądu Najwyższego jest, że roszczenie konsumenta o zwrot świadczenia nienależnego staje się wymagalne (art. 455 k.c.) dopiero po tym, jak złoży świadome i dobrowolne oświadczenie, w którym wyrazi zgodę na stwierdzenie nieważności umowy. Pogląd ten wynika z konkluzji, że skoro do chwili złożenia powyższego oświadczenia występuje stan bezskuteczności zawieszony (ważność umowy pozostaje w stanie zawieszenia), konsument nie może skutecznie domagać się zwrotu spełnionego przez siebie świadczenia nienależnego. Wobec tego, nawet jeżeli uprzednio konsument wezwał bank do zapłaty (zwrotu świadczenia nienależnego), roszczenie konsumenta nie będzie wymagalne. Skoro zaś roszczenie konsumenta staje się wymagalne dopiero po złożeniu omawianego oświadczenia, to dopiero od tej daty bank spóźnia się ze spełnieniem świadczenia i dopiero od tej daty bank ma obowiązek zapłaty odsetek ustawowych za opóźnienie (art. 481 § 1 i 2 k.c.).³⁶

124. W ocenie Sądu odsyłającego, omawiane ograniczenie uprawnienia konsumenta do żądania odsetek za opóźnienie jest sprzeczne z zasadą równoważności, ponieważ zgodnie z ogólnymi zasadami prawa cywilnego, roszczenie bezterminowe (a do takich zalicza się roszczenie o zwrot

---

³⁶ *vide*:

- wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 31.08.2021 r., I ACa 391/21,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 16.09.2021 r., I ACa 404/19,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 20.09.2021 r., I ACa 479/21,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 30.09.2021 r., I ACa 485/21,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 14.10.2021 r., I ACa 531/21,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 15.10.2021 r., V ACa 689/21,

świadczenia nienależnego) staje się wymagalne po wezwaniu do zapłaty. Tym samym wprowadzenie dodatkowego wymogu, polegającego na konieczności złożenia przez konsumenta odpowiedniego oświadczenia, pogarsza sytuację tego konsumenta i ogranicza jego prawa.

125. Co więcej, uzasadnione racje przemawiają również za oceną, że powyższe stanowisko jest sprzeczne z art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 oraz z zasadą skuteczności. Mianowicie odsetki ustawowe za opóźnienie służą temu, aby zniechęcić dłużnika do zwlekania ze spełnieniem świadczenia, a zarazem aby zrekompensować wierzycielowi potencjalne straty związane z brakiem możliwości korzystania z należnych mu pieniędzy oraz utratą wartości nabywczej tych pieniędzy wynikającą z upływu czasu (inflacja). Zauważa to sam Trybunał Sprawiedliwości, wskazując, że „odsetki za zwłokę zmierzają do ukarania niewykonania przez dłużnika ciężącego na nim obowiązku dokonywania spłat kredytu w terminach uzgodnionych w umowie, do zniechęcenia tego dłużnika od popadania w zwłokę w wykonaniu swoich zobowiązań, a także, w odpowiednim przypadku, do przyznania kredytodawcy odszkodowania z tytułu szkody, jaką poniósł on w wyniku opóźnienia w płatności”.³⁷ Natomiast ograniczenie prawa do żądania tych odsetek w czasie (w stosunku do ogólnych zasad obowiązujących w polskim prawie cywilnym) należy uznać za równoznaczne z ograniczeniem w czasie prawa konsumenta do dochodzenia roszczenia restytucyjnego związanego z pobraniem przez przedsiębiorcę należności na podstawie nieuczciwych warunków umownych – co zostało uznane za Trybunał Sprawiedliwości za niedopuszczalne.³⁸ W konsekwencji ograniczenie uprawnienia konsumenta do żądania odsetek ustawowych za opóźnienie wydaje się być sprzeczne z zasadą skuteczności, tym bardziej, że oznacza to jednocześnie aprobatę dla zachowania przedsiębiorcy, który celowo opóźnia zaspokojenie roszczenia konsumenta, w tym również zmierza do przedłużenia czasu trwania procesu przed sądem.

---

³⁷ *vide*:

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 7.08.2018 r., C-96/16 i C-94/17, Banco Santander i Escobedo Cortés, pkt 76,

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 10.06.2021 r., C-192/20, Prima Banka Slovensko, pkt 39,

³⁸ *vide* wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21.12.2016 r., C-154/15, C-307/15 i C-308/15, Gutiérrez Naranjo, pkt 73, 75,

126. Wobec powyższego, na aprobatę wydaje się zasługiwać odmienne stanowisko wyrażone przez jeden ze składów orzekających Sądu Apelacyjnego w Warszawie, który wskazał, że: „Sąd Apelacyjny uznaje natomiast za nietrafne wywody uzasadnienia uchwały III CZP 6/21 w zakresie, w jakim wypaczają one ustalony w orzecznictwie TSUE cel obowiązku informacyjnego sądu wobec konsumenta, zmierzając do uzależnienia od tej czynności sądu skuteczności działań konsumenta zmierzających do uzyskania należnej mu ochrony. (...) Trybunał Sprawiedliwości nigdzie natomiast nie sugeruje, że wypełnienie obowiązku informacyjnego sądu ma uszczuplić prawa konsumenta, np. doprowadzić do zniweczenia skutku wymagalności jego roszczeń lub uzależnienia daty wymagalności od daty wykonania obowiązku informacyjnego przez sąd. Dla wymagalności roszczeń obu stron nie ma żadnego znaczenia to, czy kredytodawca ma czy też nie ma jasności co do tego, czy formułując swoje żądanie, konsument był należycie poinformowany o konsekwencjach bezskuteczności umowy, np. o wszystkich roszczeniach restytucyjnych. Konsument, jeżeli chce skorzystać z ochrony konsumenckiej, ma obowiązek wzywając bank do zapłaty i zaniechania poboru dalszych rat, powiadomić bank, że uważa umowę za nieważną i wskazać, na czym jego zdaniem polega abuzyność prowadząca do nieważności całej umowy. Nie musi natomiast opowiadać się bankowi co do tego, jakie jest jego stanowisko odnośnie do roszczeń restytucyjnych banku i jaka jest jego wiedza co do możliwych skutków abuzyności. Pozwany bank nie ma tutaj żadnych uprawnień quasi-kontrolnych, a strony mogą pozostawać w sporze co do zakresu roszczeń banku, który to spór ostatecznie – w razie wystąpienia przez bank z powództwem lub stosownymi zarzutami – rozstrzygnie sąd. Uprawnienia przedsiębiorcy w żaden sposób nie cierpią przez to, że nie ma on wglądu w informacje uzyskane przez konsumenta pozasądowo, w szczególności co do służących przedsiębiorcy roszczeń resytutacyjnych. Nie ogranicza to jego możliwości obrony, skoro poznał żądania i ich uzasadnienie. Jeżeli zatem bank mimo jasnego stanowiska konsumenta nie spełnia świadczenia w terminie, to popada w opóźnienie ze wszelkimi konsekwencjami. Podobnie, jeżeli bank obiera strategię negocjowania roszczeń dłużnika i w związku z tym nie dochodzi w czasie właściwym zwrotu kapitału, musi się liczyć z tym, że wskutek własnej bezczynności doprowadzi do przedawnienia się tego roszczenia. „Troska”

przedsiębiorcy - dłużnika o to, czy konsument jest powiadomiony o wszystkich konsekwencjach abuzywności umowy, nie może być pretekstem do opóźnienia terminu wymagalności roszczeń konsumenta wobec banku oraz do opóźnienia liczenia terminu początkowego biegu przedawnienia roszczeń bezczynnego banku wobec konsumenta."³⁹

127. **Punkt 4 pytania prejudycjalnego.**

128. Sąd odsyłający zwraca się również do Trybunału Sprawiedliwości o udzielenie odpowiedzi, czy przepisy dyrektywy 93/13 (zwłaszcza art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1), a także zasady skuteczności i równoważności pozwalają na ograniczenie roszczenia konsumenta o zwrot należności spełnionych w wykonaniu umowy kredytu, która jest nieważna w związku z zawarciem w niej nieuczciwych warunków.

129. Punktem wyjścia jest treść postanowienia Sądu Najwyższego, który w postanowieniu z dnia 29.07.2021 r. (I CSKP 146/21) wskazał, że „W przypadku uznania umowy kredytu za nieważną, strony powinny sobie zwrócić nienależne świadczenia, a więc to, co realnie otrzymały. Bank powinien zatem zwrócić kredytobiorcy kwoty otrzymane tytułem spłaty rat kredytu ponad należne, a więc wyliczone bez zastosowania klauzul indeksacyjnych, wraz z odsetkami oraz prowizje, marże, ubezpieczenie niskiego wkładu itp., również wyliczone bez uwzględnienia tych klauzul. Podkreślić należy, że pozwany bank otrzymał realnie spłatę kapitału z oprocentowaniem według stawki LIBOR, zatem wątpliwe wydaje się przyjęcie, że rozliczenie stron powinno obejmować oprocentowanie według stawki WIBOR, którą otrzymałby, gdyby zawarto ważne umowy kredytu złotowego. W tym kontekście zaakcentować należy, że kondycja nienależnego świadczenia, tak jak bezpodstawnego wzbogacenia, ma za zadanie nie wyrównanie uszczerbku, jaki poniósł zubożony, lecz odzyskania wartości, która przeszła bezpodstawnie do majątku innej osoby, przez co jego roszczenie ogranicza się do zwrotu tego, co uzyskał wzbogacony. Istotne jest również to, że określenie skutków stwierdzenia nieważności umowy kredytu nie może prowadzić do pozbawienia ochrony zagwarantowanej konsumentom przez przepisy dyrektywy 93/13, która ukierunkowana jest m.in. na osiągnięcie skutku prewencyjnego, o czym mowa w jej art. 7, tj. zniechęcenia

---

³⁹ *vide* wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 20.10.2021 r., I ACa 155/21,

przedsiębiorców do wykorzystywania w zawieranych umowach nieuczciwych postanowień umownych. Nie sposób jednak nie zauważyć, że oprocentowanie rat kapitału według stawki LIBOR, w przypadku uznania umowy kredytu indeksowanego do franka za nieważną i w konsekwencji uznanie za świadczenie należne spłaty rat bez uwzględnienia indeksacji do waluty obcej (co zakłada hipotetyczne przyjęcie, że udzielono świadczenie oparte na kredycie złotowym) niesie w konsekwencji za sobą dotkliwą sankcję dla kredytodawcy, a niezależnie od tego w sposób nieuprawniony stawia kredytobiorcę w korzystniejszej sytuacji w stosunku do kredytobiorcy korzystającego z kredytu udzielonego w złotych polskich, oprocentowanego wyższą stawką WIBOR. W ramach rozliczenia nieważnej umowy kredytu nie można także pominąć kwestii ewentualnego zysku ekonomicznego, jaki osiąga kredytobiorca na skutek korzystania z kapitału banku bez oprocentowania (zaoszczędzenie wydatków). W doktrynie wskazano jednak, że również kredytodawca uzyskuje możliwość korzystania z pieniędzy w postaci spłaconych rat, które uzyskał w wyniku nieważnej czynności prawnej.”

130. Z treści przytoczonego fragmentu postanowienia Sądu Najwyższego wynika zatem, że w związku z nieważnością umowy kredytu konsument może żądać od banku zwrotu spełnionego przez siebie świadczenia (rat kredytu, prowizji i składek ubezpieczeniowych), ale nie w pełnej wysokości. Należność konsumenta powinna zdaniem Sądu Najwyższego zostać obniżona o równowartość odsetek kapitałowych, które przysługiwałyby bankowi od kredytobiorcy, gdyby hipotetycznie umowa kredytu była ważna (Sąd Najwyższy ma wątpliwości tylko co do tego, którą stopę oprocentowania zastosować – WIBOR czy LIBOR CHF). W ocenie Sądu Najwyższego konieczność takiego obniżenia należności konsumenta wynika z tego, że zwrócenie konsumentowi wszystkich świadczeń w pełnej wysokości oznaczałoby, że sam zostałby bezpodstawnie wzbogacony. Bezpodstawne wzbogacenie konsumenta miałyby polegać na tym, że przez wiele lat sam korzystał z udostępnionego mu przez bank kapitału kredytu, za co nie przysługuje bankowi żadne wynagrodzenie. Dodatkowo stawia to wspomnianego konsumenta w lepszej pozycji od kredytobiorców będących stronami ważnych umów kredytu, którzy muszą zwrócić bankom nie tylko cały kapitał kredytu, ale także opłacić odsetki kapitałowe, prowizje i ewentualne opłaty ubezpieczeniowe.

131. Sąd odsyłający ma wątpliwości co do tego, czy powyższe stanowisko jest zgodne z przepisami dyrektywy 93/13. W pierwszej kolejności należy zauważyć, że zgodnie z art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 1 k.c., świadczenie nienależne (w tym świadczenie spełnione w wykonaniu nieważnej umowy) podlega zwrotowi. Przepisy te nie przewidują możliwości ograniczenia roszczenia kondykcyjnego o równowartość potencjalnych korzyści wynikających z zaoszczędzenia wydatków, które osoba spełniająca świadczenia musiałaby ponieść, gdyby zawarła ważną umowę. Stanowisko takie nie było także dotychczas prezentowane w orzecznictwie sądów polskich w sprawach o zwrot świadczenia nienależnego (w tym również dotyczących świadczeń spełnionych na podstawie niedozwolonych postanowień umownych lub na podstawie nieważnej umowy). Przedstawione stanowisku Sądu Najwyższego wydaje się być zatem sprzeczne z zasadą równoważności, skoro ogranicza uprawnienia konsumentów do zwrotu spełnionego przez siebie świadczenia nienależnego w stosunku do innych osób, które także spełniły świadczenia nienależne, lecz mogą żądać zwrotu tego świadczenia w pełnej wysokości. Co więcej, konsument, który spełnił nienależne świadczenie na podstawie nieważnej umowy, znajduje się w gorszej pozycji wobec samego banku, który może domagać się od konsumenta zwrotu całego kapitału kredytu.

132. W ocenie Sądu odsyłającego omówiona sytuacja (w której bank może żądać zwrotu swojego świadczenia w pełnej wysokości, natomiast konsument może żądać zwrotu własnego świadczenia jedynie w wysokości obniżonej o równowartość potencjalnych odsetek kapitałowych, pomimo że roszczenia obu stron wynikają z nieważności umowy kredytu) jest sprzeczna również z zasadą skuteczności. Oznacza to bowiem, że konsument jest traktowany gorzej od przedsiębiorcy, co z jednej strony może zniechęcać konsumenta do dochodzenia należnych mu roszczeń, zaś przedsiębiorcę zachęcać do stosowania niedozwolonych postanowień umownych. Warte uwagi jest, że choć umowa kredytu jest nieważna na skutek niedozwolonych postanowień umownych, to jednak w praktyce bilans należności pomiędzy kredytobiorcą a bankiem jest niemal identyczny, jak w wypadku, kiedy wiązałyby ich ważna umowa kredytu. Skoro bowiem bank nie tylko odzyska cały kapitał kredytu, ale również zatrzyma równowartość odsetek kapitałowych, to wysokość wzajemnych świadczeń stron będzie niemal taka, jak gdyby kredytobiorca

spłacił kapitał kredytu wraz z odsetkami. W rezultacie bank uzyska z nieważnej umowy kredytu w zasadzie taki sam zarobek jak z ważnej umowy, a wobec tego nie sposób dostrzec jakiegokolwiek formy zniechęcenia przedsiębiorcy do stosowania niedozwolonych postanowień umownych. Jednocześnie przyjęcie, że możliwe jest obniżenie należności konsumenta o równowartość hipotetycznych odsetek kapitałowych naruszałoby zasadę skuteczności w taki sam sposób, jak przyznanie bankom prawa do dochodzenia od konsumentów należności z tytułu bezumownego korzystania z kapitału (którego dotyczy sprawa C-520/21).

133. Ponadto omawiane ograniczenie roszczenia konsumenta o zwrot świadczenia spełnionego na podstawie umowy nieważnej z powodu zawarcia w niej nieuczciwych warunków umownych wydaje się być bardzo podobne do czasowego ograniczenia roszczenia restytucyjnego konsumenta, które zostało uznane za niedopuszczalne przez Trybunał Sprawiedliwości w wyroku z dnia 21.12.2016 r.⁴⁰ Różnica polega tylko na tym, że konsekwencją postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 29.07.2021 r. jest ograniczenie roszczenia restytucyjnego konsumenta co do wysokości, zaś wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21.12.2016 r. dotyczył ograniczenia roszczenia restytucyjnego konsumenta w czasie. Niemniej jednak oba rodzaje ograniczeń roszczenia restytucyjnego (ilościowe i czasowe) powodują tożsamy skutek, polegający na tym, że konsument nie może odzyskać wszystkich świadczeń, które spełnił bez podstawy prawnej z powodu stosowania przez przedsiębiorcę nieuczciwych postanowień umownych. Z tej też przyczyny ograniczenie roszczenia konsumenta do zwrotu świadczenia nienależnego spełnionego w wykonaniu nieważnej umowy o równowartość hipotetycznych odsetek kapitałowych (zarówno według stawki WIBOR jak i LIBOR CHF) w ocenie Sądu odsyłającego można uznać za naruszające zasady skuteczności i równowagi, lecz również za wprost sprzeczne z art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13.

134. **Związek pytań prejudycjalnych z rozstrzygnięciem niniejszej sprawy.**

---

⁴⁰ *vide* wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21.12.2016 r., C-154/15, C-307/15 i C-308/15, Gutiérrez Naranjo, pkt 73, 75.

135. Wszystkie kwestie, których dotyczy niniejsze pytanie prejudycjalne, mają istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy. Mianowicie niezbędne jest, aby Sąd odsyłający ustalił, czy roszczenie pozwanego banku wobec powodów jest przedawnione, od jakiej daty są powodom należne odsetki ustawowe za opóźnienie i czy należność powodów powinna zostać obniżona o równowartość oprocentowania, które hipotetycznie przysługiwałoby bankowi.
136. Jeśli chodzi o ustalenie początku biegu terminu przedawnienia roszczenia banku o zwrot kapitału, to kwestia ta ma istotne znaczenie dla niniejszej sprawy, pomimo że bank nie wystąpił w niej z żądaniem zwrotu świadczenia spełnionego przez siebie. Choć bank nie wniósł powództwa wzajemnego, to ma możliwość potrącenia swojej wierzytelności (art. 498 k.c.) lub skorzystania z prawa zatrzymania swojego świadczenia (art. 496 k.c. w zw. z art. 497 k.c.). Przede wszystkim jednak, w niniejszym postępowaniu Sąd ma obowiązek ustalenia wszystkich konsekwencji związanych z nieważnością umowy kredytu oraz poinformowania o nich stron postępowania, w tym zwłaszcza powodów. Obowiązek pouczenia konsumenta o skutkach nieważności umowy zawierającej nieuczciwe warunki wynika bowiem zarówno z regulacji unijnych,⁴¹ jak i krajowych.⁴² Jedną z podstawowych konsekwencji nieważności umowy kredytu jest powstanie roszczenia banku o zwrot kapitału, zaś dla obu stron postępowania kluczowe znaczenie ma to, czy wspomniane roszczenie banku uległo przedawnieniu. Tym samym Sąd odsyłający uznaje, że konieczne jest przeanalizowanie tej kwestii w niniejszej sprawie i poinformowanie stron o wynikach tej analizy. Co prawda w niniejszej sprawie Sąd w dniu 27.10.2020 r. pouczył powodów, że skutkiem nieważności umowy jest roszczenie banku o zwrot kapitału, ale nie udzielił informacji, czy roszczenie to jest przedawnione. Natomiast już po tej rozprawie zostało opublikowane uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 15.09.2020 r. (III CZP 87/19) oraz zostały wydane wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 29.04.2021 r. (C-19/20) i uchwała Sądu Najwyższego z dnia 7.05.2021 r. (III CZP 6/21), w których

---

⁴¹ *vide* wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 29.04.2021 r., C-19/20, Bank BPH, pkt 96-99,

⁴²*vide*:

- uchwała Sądu Najwyższego z dnia 15.09.2020 r., III CZP 87/19,
- uchwała Sądu Najwyższego z dnia 7.05.2021 r., III CZP 6/21,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27.07.2021 r., V CSKP 49/21,

wyjaśniono spoczywające na sądach krajowych obowiązki informacyjne w stosunku do konsumentów. W końcu zaś w wyroku z dnia 27.07.2021 r. (V CSKP 49/21) Sąd Najwyższy wskazał, że Sąd krajowy ma obowiązek pouczyć konsumenta o skutkach zawarcia w umowie niedozwolonych postanowień umownych, w tym o konsekwencjach nieważności umowy, „uwzględniając również zagadnienie przedawnienia wzajemnych roszczeń”. W oparciu o treść tych właśnie orzeczeń Sąd odsyłający doszedł do wniosku, że w niniejszej sprawie konieczne jest ustalenie, czy roszczenie banku o zwrot kapitału uległo przedawnieniu, skoro niezbędne jest, aby powodowie zostali o tym pouczeni.

137. Dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy kluczowe znaczenie ma również ustalenie, od której daty powodom przysługują odsetki ustawowe za opóźnienie od pozwanego banku. Jak wskazano wcześniej, zgodnie z dotychczasową linią orzecznictwa sądów polskich, odsetki te przysługują od daty wynikającej z wezwania do zapłaty, tak jak w przypadku każdego roszczenia o zwrot świadczenia nienależnego. Natomiast zgodnie z nową linią orzecznictwa (powstałą po wydaniu uchwały Sądu Najwyższego z dnia 7.05.2021 r.), odsetki te przysługiwałyby dopiero od daty złożenia przez konsumenta świadomego i dobrowolnego oświadczenia, że zdaje sobie sprawę ze skutków nieważności umowy i wyraża na nie zgodę. Jak zaś wskazano w punktach 13-17 niniejszego wniosku, w dniu 4.07.2019 r. powodowie złożyli reklamację zawierającą wezwanie banku do zapłaty (którego termin upłynął z dniem 14.08.2019 r.), w dniu 31.07.2019 r. powodowie złożyli zawezwanie do próby ugodowej, w dniu 10.08.2020 r. powodowie złożyli na piśmie oświadczenie, że zgadzają się na stwierdzenie nieważności umowy, które następnie powtórzyli podczas rozprawy w dniu 27.10.2020 r. Udzielenie odpowiedzi na niniejsze pytanie prejudycjalne przez Trybunał Sprawiedliwości jest zatem niezbędne Sądowi odsyłającemu do ustalenia, od której z powyższych dat powodom należą się od pozwanego odsetki ustawowe za opóźnienie. Kwestia ta ma istotne znaczenie finansowe, ponieważ różnica pomiędzy zasądzeniem odsetek od żądanej przez powodów kwoty 52.270 PLN od daty wynikającej z wezwania do zapłaty (14.08.2019 r.) a od daty złożenia przez powodów oświadczenia przed Sądem (27.10.2020 r.) wynosi aż 4.018,63 PLN (roczna stopa oprocentowania odsetek ustawowych za opóźnienie wynosiła: 7% do dnia 17.03.2020 r., 6,5% od dnia 18.03.2020 r.

do dnia 8.04.2020 r., 6% od dnia 9.04.2020 r. do dnia 28.05.2020 r. i 5,6% od dnia 29.05.2020 r.).⁴³

138. W końcu istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy ma także kwestia, czy przysługująca powodom wobec pozwanego należność powinna zostać obniżona o równowartość oprocentowania, które hipotetycznie przysługiwałoby bankowi, gdyby umowa kredytu nie była nieważna. Mianowicie powodowie w obrębie roszczenia ewentualnego dochodzą od pozwanego zwrotu kwoty 52.270 PLN tytułem równowartości wszystkich rat kapitałowo-odsetkowych kredytu opłaconych w okresie od dnia 18.08.2009 r. do dnia 19.12.2011 r. w związku z nieważnością umowy. Jak wskazano wcześniej, Sąd odsyłający uznaje, że umowa kredytu jest nieważna wobec zawarcia w niej nieuczciwych warunków umownych. Tym samym w razie przyjęcia, że powodowie mogą żądać zwrotu wszystkich rat kredytu w pełnej wysokości, powyższe roszczenie ewentualne o zapłatę zostałoby uwzględnione w całości (w rzeczywistości Sąd odsyłający ustalił, że w powyższym okresie powodowi uścili jeszcze wyższą kwotę rat, to jest 52.422,07 PLN, jednak Sąd nie jest uprawniony do zasądzenia na rzecz powodów kwoty wyższej niż żądają, zgodnie z wynikającą z art. 321 § 1 k.p.c. zasadą *non ultra petita*). Natomiast omawiane roszczenie ewentualne musiałoby zostać częściowo oddalone w razie przyjęcia, że roszczenie powodów powinno zostać obniżone o równowartość hipotetycznych odsetek kapitałowych, które przysługiwałyby pozwanemu bankowi od powodów, gdyby umowa była ważna. Dokładna wysokość hipotetycznego oprocentowania, o które należałoby obniżyć przysługującą powodom, wymagałaby przeprowadzenia dokładnych wyliczeń z udziałem biegłego, jednak szacunkowo można wskazać, że mogłaby się mieścić w granicach kilkunastu – kilkudziesięciu procent kwoty żądanej przez powodów.

139. **Pytanie prejudycjalne i propozycja rozstrzygnięcia.**

140. Mając powyższe na uwadze, Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieścia uznał za zasadne na podstawie art. 267 Traktatu o funkcjonowaniu

---

⁴³ obwieszczenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 stycznia 2016 r. w sprawie wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie (M.P. z 2016 r. poz. 47) i obwieszczenie Ministra Sprawiedliwości z dnia z dnia 14 lipca 2020 r. w sprawie wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie (M.P. z 2020 r. poz. 627),

Unii Europejskiej zwrócić się do Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej o udzielenie odpowiedzi na poniższe pytanie.

141. Czy art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich oraz zasady skuteczności i równoważności należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie wykładni sądowej przepisów krajowych, zgodnie z którą w przypadku zawarcia w umowie nieuczciwego warunku, bez którego umowa ta nie może być wykonywana:

1. umowa ta staje się trwale bezskuteczna (nieważna) z mocą wsteczną od chwili jej zawarcia dopiero po złożeniu przez konsumenta oświadczenia, że nie wyraża zgody na utrzymanie w mocy nieuczciwego warunku, jest świadomy konsekwencji nieważności umowy i wyraża zgodę na nieważność umowy,

2. bieg terminu przedawnienia roszczenia przedsiębiorcy o zwrot świadczeń nienależnych spełnionych na podstawie umowy rozpoczyna się dopiero od daty, w której konsument złożył oświadczenie wskazane w punkcie 1, nawet jeżeli uprzednio konsument wezwał przedsiębiorcę do zapłaty, a także przedsiębiorca mógł wcześniej spodziewać się, że sformułowana przez niego umowa zawiera nieuczciwe warunki,

3. konsument może domagać się zapłaty odsetek ustawowych za opóźnienie dopiero od daty, w której złożył oświadczenie wskazane w punkcie 1, nawet jeżeli uprzednio wezwał przedsiębiorcę do zapłaty,

4. roszczenie konsumenta o zwrot świadczeń, które spełnił na podstawie nieważnej umowy kredytu (rat kredytu, opłat, prowizji i składek ubezpieczeniowych) powinno zostać obniżone o równowartość odsetek kapitałowych, które przysługiwałyby bankowi, gdyby umowa kredytu była ważna, podczas gdy bank może domagać się zwrotu świadczenia, które spełnił na podstawie tej samej nieważnej umowy kredytu (kapitału kredytu) w pełnej wysokości.

142. Sąd odsyłający proponuje, aby Trybunał Sprawiedliwości udzielił na powyższe pytanie odpowiedzi pozytywnej z uwagi na przedstawione wcześniej argumenty, których synteza została zawarta poniżej.

143. Po pierwsze, sankcja bezskuteczności zawieszona nie spełnia wymogu uznania nieuczciwych warunków umownych (i umowy je zawierającej) za "nigdy nie istniejące i nie wywołujące skutków wobec konsumenta", ponieważ bezskuteczność zawieszona powoduje, że umowa i jej postanowienia pozostają w stanie zawieszenia aż do chwili, w której osoba uprawniona złoży odpowiednie oświadczenie woli. Poza tym dyrektywa 93/13 przewiduje, że nieuczciwy warunek umowny nie wiąże konsumenta od chwili zawarcia umowy (*ex tunc*), a Sąd krajowy ma obowiązek stwierdzić to z urzędu i bez oczekiwania na zajęcie przez konsumenta stanowiska, natomiast w przypadku bezskuteczności zawieszona umowy (warunku umownego), skutek braku związania konsumenta następuje dopiero po złożeniu przez konsumenta oświadczenia o kwalifikowanej treści lub po upływie terminu na złożenie tego oświadczenia. Uzależnienie udzielenia konsumentowi ochrony przewidzianej dyrektywą 93/13 od złożenia przez niego takiego oświadczenia nie znajduje uzasadnienia w treści art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13, nie realizuje celu przewidzianego przez art. 7 ust. 1 art. dyrektywy 93/13, a przede wszystkim narusza zasadę skuteczności.

144. Po drugie, przyjęcie, że bieg terminu roszczenia banku o zwrot kapitału wypłaconego w wykonaniu nieważnej umowy kredytu rozpoczyna się od złożenia oświadczenia konsumenta, że nie zgadza się na nieuczciwe warunki umowne, jest świadomy skutków nieważności umowy i zgadza się na nią, stawia bank w uprzywilejowanej pozycji zarówno wobec konsumenta, jak i wobec innych przedsiębiorców znajdujących się w podobnej sytuacji prawnej. Skoro bieg terminu przedawnienia roszczenia banku zaczyna się później niż gdyby umowa była bezwzględnie nieważna (na przykład bank zawarłby z innym przedsiębiorcą umowę nieważną z tego powodu, że jest sprzeczna z zasadami ustawą lub z zasadami współżycia społecznego), to oznacza, że z tego punktu widzenia zawarcie z konsumentem umowy zawierającej niedozwolone postanowienia umowne jest dla banku bardziej korzystne. Jest to sprzeczne z zasadą równowagi, podobnie jak fakt, że roszczenie banku może przedawnić się później niż roszczenie konsumenta, a nawet nie przedawnić się nigdy (jeżeli konsument nie uświadomi sobie, że umowa zawiera nieuczciwe warunki lub nawet uświadomi to sobie, ale nie złoży stosownego oświadczenia lub też złoży takie oświadczenie, ale jego treść okaże się niewystarczająca).

Jednocześnie tak dalekie uprzywilejowanie banku stosującego nieuczciwe warunki umowne nie realizuje celu, o którym mowa w art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13. W końcu przyjęcie omawianego poglądu powoduje postawienie konsumenta w stanie permanentnej niepewności, co do tego, kiedy roszczenie banku przedawnia się, skoro nawet złożenie przez konsumenta oświadczenia, że nie zgadza się na nieuczciwe warunki umowne, jest świadomy konsekwencji nieważności umowy i akceptuje je może okazać się niewystarczające, bowiem bank może podnieść zarzut, że mimo wszystko konsument składając powyższe oświadczenie nie był w pełni świadomy swoich praw.

145. Po trzecie, przyjęcie, że dopiero od chwili złożenia powyższego oświadczenia przez konsumenta jego roszczenie o zwrot świadczenia nienależnego staje się wymagalne i dopiero wówczas konsumentowi zaczynają przysługiwać odsetki ustawowe za opóźnienie od przedsiębiorcy, jest również sprzeczne z zasadą równoważności. Mianowicie w analogicznych sytuacjach roszczenie o zwrot świadczenia nienależnego (w tym również wynikającego z nieważności umowy) staje się wymagalne już po złożeniu wezwania do zapłaty, a złożenie oświadczenia o kwalifikowanej treści nie jest wymagane. Ponadto konsekwencją omawianego poglądu jest znaczne ograniczenie w czasie roszczenia odsetkowego, przez co brak możliwości korzystania przez konsumenta z należnych mu środków i ubytek ich wartości na skutek inflacji nie zostaje mu w żaden sposób zrekompensowany, co narusza art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 i zasadę skuteczności. Co więcej, kolejnym rezultatem jest, że przedsiębiorca nie ponosi żadnych negatywnych konsekwencji opóźnienia zwrotu środków należnych konsumentowi i przedłużania ewentualnego procesu sądowego (a wręcz odnosi korzyści, skoro może korzystać z pieniędzy konsumenta oraz zwróci świadczenie nienależne bez odsetek, pomimo że wartość nabywczą pieniądza spadła), co nie realizuje celu z art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13.

146. Po czwarte, stanowisko, według którego z jednej strony umowa kredytu jest nieważna z powodu zawarcia w niej nieuczciwych warunków umownych, ale z drugiej strony konsument nie może odzyskać od banku spłaconych przez siebie rat kredytu w pełnej wysokości, także jest sprzeczne z przepisami dyrektywy 93/13. W analogicznych przypadkach, kiedy umowa jest nieważna w oparciu o inną podstawę prawną, stronom przysługuje roszczenie o zwrot

wszystkich świadczeń, bez żadnego ograniczenia ich wysokości, a zatem zastosowanie takiego ograniczenia wobec konsumenta jest sprzeczne z zasadą równoważności. Co więcej, obniżenie wysokości roszczenia należnego konsumentowi (tym bardziej kiedy wzajemne roszczenie przysługujące bankowi nie jest w podobny sposób obniżone) nie spełnia wymogu art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 i powoduje, że ochrona udzielona konsumentowi jest fragmentaryczna. W końcu konsekwencją jest to, że z punktu widzenia przepływów pieniężnych pomiędzy stronami sytuacja jest analogiczna, jak gdyby strony zawarły ważną umowę, na podstawie której bank czerpie zyski - skoro bowiem bank odzyskuje pełną wysokość wypłaconego kapitału, zaś konsument równowartość opłaconych rat kredytu obniżoną o kwotę hipotetycznego oprocentowania kredytu, to oznacza że równowartość tego hipotetycznego oprocentowania, którego bank nie musi zwrócić konsumentowi, stanowi zysk banku. W rezultacie przedsiębiorca czerpie dochody z umowy, która jest nieważna z powodu zawarcia w niej nieuczciwych warunków umownych, co jest sprzeczne z zasadą skuteczności.

147. **Wniosek o połączenie spraw do wspólnego rozstrzygnięcia.**

148. Postanowieniem z dnia 19 listopada 2021 roku, wydanym w sprawie o sygnaturze akt XXV C 1797/17, Sąd Okręgowy w Warszawie zwrócił się do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej o udzielenie odpowiedzi na pytania prejudycjalne:

149. 1. czy zgodna z artykułem 6 ustęp 1 i artykułem 7 ustęp 1 dyrektywy 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 roku w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. U. UE L 1993.95.29) jest taka wykładnia prawa krajowego, która, w przypadku braku możliwości dalszego obowiązywania umowy po wyeliminowaniu z niej postanowień niedozwolonych uzależnia początek biegu terminu przedawnienia roszczeń restytucyjnych przedsiębiorcy od któregokolwiek z poniższych zdarzeń: a) zgłoszenia przez konsumenta wobec przedsiębiorcy roszczeń lub zarzutów opartych o niedozwolony charakter postanowień umownych albo od udzielenia przez sąd, działający z urzędu, informacji o możliwości uznania postanowień umowy za niedozwolone, albo b) złożenia przez konsumenta oświadczenia o otrzymaniu przez niego wyczerpującej informacji o skutkach (konsekwencjach prawnych) jakie wiążą się z brakiem możliwości dalszego obowiązywania umowy, w tym informacji o

możliwości występowania przez przedsiębiorcę z roszczeniami restytucyjnymi i zakresie tych roszczeń, albo c) zweryfikowania w postępowaniu sądowym wiedzy (świadomości) konsumenta odnośnie skutków (konsekwencji prawnych) braku możliwości dalszego obowiązywania umowy bądź pouczenia o takich skutkach udzielonego przez sąd, albo d) wydania przez sąd prawomocnego wyroku rozstrzygającego spór pomiędzy przedsiębiorcą i konsumentem,

150. 2. czy zgodna z artykułem 6 ustęp 1 i artykułem 7 ustęp 1 dyrektywy 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 roku w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich jest taka wykładnia prawa krajowego, która, w przypadku braku możliwości dalszego obowiązywania umowy po wyeliminowaniu z niej postanowień niedozwolonych, nie nakłada na przedsiębiorcę, wobec którego konsument wystąpił z roszczeniami związanymi z istnieniem w umowie niedozwolonych postanowień, obowiązku podjęcia samodzielnych działań zmierzających do zweryfikowania czy konsument jest świadomy skutków wyeliminowania z umowy postanowień niedozwolonych lub braku możliwości dalszego obowiązywania umowy,

151. 3. czy zgodna z artykułem 6 ustęp 1 i artykułem 7 ustęp 1 dyrektywy 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 roku w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich jest taka wykładnia prawa krajowego, która, w przypadku braku możliwości dalszego obowiązywania umowy po wyeliminowaniu z niej postanowień niedozwolonych, przewiduje, że termin przedawnienia roszczenia restytucyjnego konsumenta rozpoczyna swój bieg zanim rozpocznie się bieg terminu przedawnienia roszczenia restytucyjnego przedsiębiorcy,

152. 4. czy zgodna z artykułem 7 ustęp 1 dyrektywy 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 roku w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich jest taka wykładnia prawa krajowego, która, w przypadku braku możliwości dalszego obowiązywania umowy po wyeliminowaniu z niej postanowień niedozwolonych, przewiduje, że przedsiębiorcy przysługuje prawo do uzależnienia zwrotu świadczeń otrzymanych od konsumenta od równoczesnego zaoferowania przez konsumenta zwrotu świadczeń otrzymanych od przedsiębiorcy lub zabezpieczenia przez konsumenta dokonania takiego zwrotu, przy czym przy określeniu wysokości świadczenia

należnego od konsumenta nie zostaną uwzględnione kwoty, roszczenie o zwrot których uległo przedawnieniu,

153. 5. czy zgodna z artykułem 7 ustęp 1 dyrektywy 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 roku w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich jest taka wykładnia prawa krajowego, która, w przypadku braku możliwości dalszego obowiązywania umowy po wyeliminowaniu z niej postanowień niedozwolonych, przewiduje, że w przypadku skorzystania przez przedsiębiorcę z uprawnienia, o którym mowa w pytaniu 4, konsumentowi nie przysługiwać będą w całości lub w części odsetki za opóźnienie za okres od otrzymania przez przedsiębiorcę wezwania do zwrotu świadczeń.

154. Postanowieniem z dnia 17 grudnia 2021 roku Sąd Okręgowy w Warszawie zmienił postanowienie z 19 listopada 2021 roku w zakresie punktu I podpunkt 5 w ten sposób, że nadał mu brzmienie: czy zgodna z artykułem 7 ustęp 1 dyrektywy 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 roku w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich jest taka wykładnia prawa krajowego, która, w przypadku braku możliwości dalszego obowiązywania umowy po wyeliminowaniu z niej postanowień niedozwolonych, przewiduje, że, konsumentowi nie przysługiwać będą w całości lub w części odsetki za opóźnienie za okres od otrzymania przez przedsiębiorcę wezwania do zwrotu świadczeń, w tym w przypadku skorzystania przez przedsiębiorcę z uprawnienia, o którym mowa w pytaniu 4.

155. Kwestie poruszone w punktach 1, 3 i 5 powyższego postanowienia Sądu Okręgowego w Warszawie w istotnej części pokrywają się z problematyką, której dotyczy niniejsze odesłanie prejudycjalne, stąd też w ocenie Sądu odsyłającego zasadne jest rozważenie przez Prezesa Trybunału Sprawiedliwości połączenia obu spraw do wspólnego rozpoznania.

156. **Zawieszenie postępowania przed Sądem odsyłającym.**

157. W związku ze zwróceniem się do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej o udzielenie odpowiedzi na niniejsze pytanie prejudycjalne, należało zawiesić postępowanie przez Sądem odsyłającym na podstawie art. 177 § 1 pkt 3¹ k.p.c.

WERSJA ZAWIĄZANA

2022-01-18

SEDZIA
Sądu Rejonowego dla Warszawy-Śródmieścia
w Warszawie

Michał Maj